

Successieplanning

Fiscaal vriendelijk (st)erven deel 2

De notaris luistert,
geeft raad en tekent mee.

8

www.notaris.be

De materie die aan bod komt in deze brochure is bijgehouden tot en met oktober 2015.

De lezer dient er rekening mee te houden dat de regelgeving snel wijzigt. Wees dus voorzichtig bij de raadpleging van deze brochure en bij twijfel, raadpleeg Uw notaris.

Inhoud

Zo zit onze erfbelasting in elkaar	p.3
De fiscale anti-rechtsmisbruikbepaling	p.7
Hoe duur is erven in ons land	p.11
Uw gezinswoning en de fiscus	p.21
Het familiebedrijf: gunstregeling onder voorwaarden	p.27
Kan uw huwelijkscontract de successiedruk beperken	p.33
Het hoe en waarom van een testament	p.39
De (roerende) schenking: het paradepaardje van de successieplanning	p.45
Onroerend goed schenken: hoe pakt u dat verstanding aan	p.55
Tontine & aanwas: De middeleeuwen herontdekt	p.65
De gesplitse aankoop	p.69
Gezocht: verzekeringsmakelaar met ruime ervaring in fiscale spijstechnologie	p.73

Algemeen

In onze steeds complexer wordende maatschappij wil de notaris u een helpende hand reiken. Veel pijnlijke situaties kunt u voorkomen door tijdig zijn of haar advies in te winnen. Het behoort trouwens tot de taak van de notaris u te informeren en u onpartijdig te adviseren.

Een eerste oriëntatiegesprek zal meestal gratis zijn. Indien er een grondige dossierstudie nodig is, maakt u best vooraf een duidelijke afspraak over de vergoedingen. Een notaris mag de vergoeding voor zijn diensten niet vrij vaststellen, maar moet een tarief eerbiedigen dat in de meeste gevallen bij wet is vastgesteld. Op dit tarief is sinds 1/1/2012 btw verschuldigd.

Elk jaar gaan meer dan 2 miljoen cliënten bij de notaris langs voor advies en het verlijden van akten. In België zijn momenteel +/- 1.524 notarissen actief in +/- 1.173 notariskantoren, waaronder 324 associaties die samen 687 notarissen groeperen. Zij zijn verenigd in de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat.

In deze serie zijn ook volgende onderwerpen beschikbaar: Ongehuwd samenwonen, Huwen, Echtscheiding door onderlinge toestemming, Erven, Schenken, Kopen & Financieringen, Huren verhuren, Successierechten, Wat kan een notaris voor u doen, Bemiddeling, Landpacht, Recht van erfpacht-opstal-natrekking en Vennootschappen.

De wetten veranderen snel. Misschien is er reeds een aangepaste versie van deze brochure te vinden op onze website.

U vindt alle contactgegevens van de notariskantoren in het adresboek op onze website WWW.NOTARIS.BE

Zo zit onze erfbelasting in elkaar

Sinds 1 januari 2015 is de Vlaamse Codex Fiscaliteit (VCF) in werking getreden. Deze nieuwe wetgeving wijzigt inhoudelijk niet zo veel aan de vroegere wetgeving, maar heeft de begrippen wel in een nieuw jasje gestoken.

In Vlaanderen spreekt men algemeen niet meer over “successierechten” maar over de “erfbelasting”.

Wat Brussel en Wallonië betreft blijven de oude begrippen overeind.

Sommige politici noemen de erfbelasting een instrument van sociale rechtvaardigheid. Ze spreken over solidariteit in één land tussen mensen die niet dezelfde kansen kregen. Maar de belastingplichtige ziet het anders.

Voor hem is de erfbelasting een vermogensbelasting. Niet meer of minder. En dus niet erg geliefd. Hebben we tijdens ons leven de staatskas al niet genoeg gestijfd? Niet verwonderlijk dus dat de Belg fiscaalvriendelijke manieren zoekt om zijn erfenis door te geven.

Fiscale successieplanning betekent niet: erfbelasting ontduiken.

Het gaat niet over illegale praktijken, bedrog of fraude. Successieplanning tracht via legale technieken de erfbelasting te ontwijken. Het fiscaal jargon spreekt over ‘de toegelaten keuze van de minst belaste weg’. Maar de fiscus wil dat U het niet al te bont maakt en voerde daarom een anti-rechtsmisbruikbepaling in (zie later).

WAAROP WORDT DE ERFBELASTING GEHEVEN

Iemand sterft. Op zijn bezittingen wordt een belasting over de dood heen geheven. “Erfenisrechten” in de volksmond, officieel de “erfbelasting”.

RIJKSINWONER

De Belgische rijkswoner moet erfbelasting betalen op zijn nalatenschap.

Wie is een rijkswoner?

Iemand die op het ogenblik van zijn overlijden, zijn domicilie of zetel van zijn vermogen in het koninkrijk België heeft.

Wat is een domicilie?

De effectieve, voortdurende en feitelijke woonplaats van de overledene. Het is de plaats waar de erflater zijn haard (domus), zijn familie, zijn thuis en het centrum van zijn private werkzaamheid en gevoelsleven heeft. Meestal valt deze feitelijke woonplaats samen met de wettelijke, ‘officiële’ woonplaats. Dat is waar u ingeschreven bent in het bevolkingsregister.

Wat is de zetel van een vermogen?

De plaats van waaruit de overledene zijn goederen beheerde of er toezicht over hield. Dit is dus niet noodzakelijk de plaats van de ligging van deze goederen.

Nationaliteit speelt geen rol voor de Belgische erfbelasting.

De erfgenamen worden belast op het netto wereldvermogen: alle goederen van de overleden rijkswoner, waar die zich ook bevinden, zelfs in het buitenland. U kunt wel de schulden in aftrek brengen.

NIET-RIJKSWONER

De niet-rijksinwoner heeft op het ogenblik van zijn overlijden zijn domicilie of zetel van zijn vermogen in het buitenland. Zijn nalatenschap ondergaat een bijzonder soort erfbelasting, het 'recht van overgang bij overlijden'.

Die erfenis ondergaat alleen een belasting op zijn bruto Belgisch onroerend vermogen. De schulden die nog op het vermogen drukken, zelfs hypothecair gewaarborgde schulden, mag u slechts in aftrek brengen onder bepaalde voorwaarden.

Alleen de laatste woonplaats van de overledene telt.

FISCALE EMIGRATIE

Waar u overlijdt, is totaal irrelevant voor de Belgische erfbelasting. Sterft u oom tijdens zijn vakantie op Tenerife? Dan geldt niet automatisch de Spaanse erfbelasting. Alleen de laatste woonplaats van de overledene telt.

De keuze van de laatste woonplaats is een belangrijk instrument van successieplanning. Is uw laatste woonplaats een belastingparadijs – een land met geen of zeer lage successierechten? Het levert uw erfgenamen een flinke besparing op. Zoek dus een locatie met een zacht klimaat en een gunstig fiscaal regime. Fiscale emigratie kan trouwens door de fiscus niet aangevallen worden op grond van de anti-rechtsmisbruik-

bepaling. Dat kan Italië zijn, of het Zwitserse kanton Wallis. Spanje neemt als aanknopingspunt voor de erfbelasting de woonplaats van de erfgenamen. Woont en sterft de erflater in Spanje en wonen zijn kinderen in België? Dan betaalt niemand erfbelasting. Noch in België, want de erflater is geen rijkswoner, noch in Spanje, want de erfgenamen wonen niet in Spanje. Maar let op, alles is toch een beetje ingewikkelder. Bovendien kent Spanje ook een vermogensbelasting. Uw vlucht naar het fiscaal eldorado mag niet alleen 'op papier' gebeuren. Kan de fiscus aantonen dat uw verhuizing fictief is? Dan bent u er aan voor de moeite.

NIET ALLE BELGEN ZIJN GELIJK VOOR DE WET

De erfbelasting is een gewestelijke aangelegenheid. De tarieven en spelregels verschillen van regio tot regio. Kortom: "Alle Belgen zijn gelijk voor de wet, behalve de Vlamingen, de Brusselaars en de Walen."

Het 'localisatiecriterium' bepaalt welke erfbelasting van toepassing is. Doorslaggevend is de plaats waar de overledene, op het ogenblik van zijn overlijden, zijn fiscale woonplaats had. Woonde de overledene tijdens zijn laatste vijf levensjaren op meer dan één plaats in België? Dan is het de plaats waar hij het langst woonde in die vijf jaar.

Voorbeeld

Weduwnaar Robert woont in rustoord 'Herfstvreugde' in het Vlaamse Affligem. Hij belandt in het ziekenhuis in Jette (Brussel). Daar sterft hij enkele dagen later. Robert heeft twee kinderen: Martine en Gerald, die in Nijvel en Waver wonen (Wallonië). Op de nalatenschap van Robert is de Vlaamse erfbelasting verschuldigd. Roberts fiscale woonplaats was in Vlaanderen, op het moment van zijn overlijden. Hij stierf in het Brussels Gewest en zijn erfgenamen wonen in het Waals Gewest. Maar deze factoren spelen niet mee.

Het localisatiecriterium kijkt naar de fiscale woonplaats van de laatste vijf jaar. De wetgever wil daarmee 'regioshopping' vermijden: 'overhaaste' en fiscaal geïnspireerde binnenlandse emigratiestromen.

Voorbeeld

Opnieuw het geval van Robert. Stel even dat zijn dochter Martine in Elsene (Brussel) woonde. Robert had bij haar ingewoond, tot drie jaar voor zijn dood. Slechts de laatste twee jaar had hij in het Vlaams rusthuis doorgebracht. Dan zijn op Roberts nalatenschap de Brusselsese successierechten van toepassing. In de vijf jaar voor zijn dood had hij het langst in zijn woonplaats in het Brussels Gewest verbleven.

We frissen uw geheugen even op.

Het Vlaams Gewest omvat de Vlaamse provincies (inclusief Vlaams Brabant), de Vlaamse taalgrensgemeenten (Mesen, Ronse, Spiere-Helkijn, Bever, Erstappe en Voeren) en de zes Brusselsese randgemeenten met taalfaciliteiten (Drogenbos, Wemmel, Kraainem, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode en Wezenbeek-Oppem).

Het Waals Gewest omvat de Waalse provincies (inclusief Waals Brabant), de gemeenten uit het Duitse taalgebied en de taalgrensgemeenten van het Waals Gewest met taalfaciliteiten voor de Nederlandstaligen (Komen-Waasten, Moeskroen, Vloesberg en Edingen) en voor de Duitstaligen (Malmédy en Weismes)

Het Brussels Gewest omvat de 19 gemeenten van het administratieve arrondissement 'Brussel Hoofdstad'. Dat zijn Anderlecht, Brussel, Elsene, Etterbeek, Evere, Ganshoren, Jette, Koekelberg, Oudergem, Schaarbeek, Sint-Agatha-Berchem, Sint-Gillis, Sint-Jans-Molenbeek, Sint-Joost-ten-Node, Sint-Lambrechts-Woluwe, Sint-Pieters-Woluwe, Ukkel, Vorst en Watermaal-Bosvoorde.

Enkel juridische handelingen kunnen door de fiscus met de antimisbruikbepaling bevochten worden.

De fiscale anti-rechtsmisbruikbepaling

Bij het uitstippelen van manieren om aan belastingen – in ons geval erfbelasting (soms registratierbelasting) – te ontkomen, is het zeer belangrijk het onderscheid voor ogen te houden tussen enerzijds belastingontduiking en anderzijds belastingontwijking.

Belastingontduiking staat gelijk met bedrog en is dus fraude. Zo bv. het bewust verzorgen van activa in de aangifte van nalatenschap is een vorm van belastingontduiking. U zal hierover geen tips lezen in deze gids. Dergelijk gedrag wordt immers niet alleen met forse belastingboetes afgestraft maar kan tevens aanleiding geven tot strafsancities. Men zal er zich van onthouden.

Belastingontwijking daarentegen is binnen een wettelijk en dus toegelaten kader op zoek gaan naar methodes om belastingheffing te vermijden, zonder daarbij fraude te plegen. Belastingontwijking wordt van oudsher aanvaard door de rechtspraak. Fiscalisten noemen dit ‘kiezen voor de minst belaste weg’.

Echter, sinds 1 juni 2012 is in het registratie- en successierecht een herschreven fiscale anti-misbruikbepaling in werking getreden. Deze biedt de fiscus veel slagkracht. Deze maatregel (terug te vinden in de nieuwe Vlaamse codex fiscaliteit onder art. 3.17.0.0.2 en art. 3.17.0.0.9) komt er op neer dat de fiscus een juridische handeling

van de burger – die er op gericht is zich buiten het toepassingsgebied van een fiscale bepaling te plaatsen - naast zich kan neerleggen wanneer ze in strijd met de specifieke doelstelling van een fiscale wettekst wordt bevonden. Of ook wanneer hij hierdoor aanspraak tracht te maken op een belastingvoordeel, daar waar dit – volgens de fiscale administratie - niet strookt met de bedoeling van de wet.

Als de fiscus de misbruikbepaling met succes weet toe te passen (de bewijslast ligt in eerste instantie bij haar), dan zal ze de burger kunnen belasten op wat hij heeft willen ontwijken of zal ze hem het belastingvoordeel dat hij poogde binnen te halen niet gunnen. De belastingplichtige kan hieraan ontsnappen door aan te tonen dat hij de bewuste doelstelling van de fiscale bepaling niet schendt of door te bewijzen dat zijn keuze van handelen ook ingegeven is door andere motieven dan louter fiscale (bv. familiale motieven of andere).

Noteer dat enkel juridische handelingen door de fiscus met de antimisbruikbepaling kunnen bevochten worden. Feitelijke handelingen niet. Bijgevolg, wanneer een persoon naar het buitenland emigreert of binnen de Belgische gewesten verhuist om een interessanter successieregime op te zoeken, dan kan de fiscus daar niets tegen beginnen.

Vandaag bestaat er een omzendbrief (Omszndbrief 2015/1 van 16 februari 2015), met een “witte” en “zwarte” lijst die tegemoet moet komen aan de vragen en onzekerheden van de burger. Deze omszndbrief werd in het leven geroepen naar aanleiding van de Vlaamse Codex Fiscaliteit. Op de “witte” lijst treft men een resem technieken aan die nog steeds probleemloos kunnen toegepast worden. Op de zwarte lijst heeft de fiscus de technieken vermeld die zij als fiscaal misbruik bestempeld en dus zal aanvechten. De omszndbrief is integraal te vinden op www.fisconetplus.be.

Wanneer we hieronder in deze gids de technieken van successieplanning bespreken, zullen we telkens aangeven of de algemene fiscale antimisbruikbepaling al dan niet roet in het eten kan gooien.

Men zal hierbij voor ogen houden dat met de “zwart/wit”-lijsten die de fiscus bekendgemaakt heeft, niet alles gezegd is. Deze lijsten mogen niet opgevat worden als een “Roma locuta, causa finita”. Uiteindelijk is dit slechts een weergave van wat de fiscus er van denkt. Het is niet omdat de fiscale overheid van oordeel is dat er in de door haar opgelijste gevallen fiscaal misbruik in het spel is, dat dit ook effectief zo is. De rechtbanken hebben in ons land nog steeds het laatste woord. Bovendien, kan de belastingplichtige steeds trachten aan te tonen dat hij naast fiscale ook andere motieven had voor het stellen van een bepaalde rechtshandeling.

Hij kan zelfs hierover vooraf het oordeel vragen van de fiscus door zijn dossier voor te leggen aan de zogenaamde “Rulingcommissie” (officieel: de Dienst Voorafgaandelijke Beslissingen genoemd). Slaagt de belastingplichtige in dat tegenbewijs, dan kan de fiscus de maatregel niet toepassen. Ondertussen, zeker bij de toepassing van technieken die thans op de “zwarte” lijst figureren, is uiteraard voorzichtigheid geboden. Men raadpleegt hierover best vooraf zijn notaris. In een aantal gevallen zal men (voorlopig) zijn toevlucht moeten zoeken tot alternatieven. En die zijn er soms wel!

DE AANGIFTE VAN UW NALATENSCHAP

De erfbelasting (dus de successierechten en de rechten van overgang bij overlijden) wordt vereffend op basis van de aangifte van nalatenschap. Is de overledene geen rijksinwoner?

Dan is de aangifte alleen verplicht als hij onroerende goederen in België nalaat.

Het recht van overgang is een specifieke erfbelasting voor de Belgische goederen die een niet-rijksinwoner erft.

Laattijdige indiening veroorzaakt fiscale boetes.

De termijn van indiening is afhankelijk van de plaats van overlijden van de erflater.

De termijn bedraagt:

- 4 maanden, als het overlijden plaatsvond in België;
- 5 maanden, als het overlijden plaatsvond in een ander Europees land;
- 6 maanden, als het overlijden plaatsvond in een niet-Europees land.

Leef de aangiftetermijn strikt na. Laattijdige indiening veroorzaakt fiscale boetes.

PRAKTISCH: DE ERFBELASTING BETALEN

U hebt zes maanden tijd om de erfbelasting te betalen, als het overlijden in België plaatsvond. De termijn begint te lopen vanaf het overlijden. Stierf de erflater in een ander EU-land of een niet-EU-land? Dan bedraagt de termijn respectievelijk zeven en acht maanden.

De erfbelasting wordt normalerwijze in geld betaald. Om een exodus van het Belgische kunstpatrimonium te vermijden, kunt u sinds enkele jaren – onder bepaalde voorwaarden - betalen met kunstwerken.

De erfbelasting is progressief.

Hoe duur is erven in ons land

ENKELE OPMERKINGEN VOORAF

GRAAD VAN VERWANTSCHAP

Het successietarief wordt in categorieën opgedeeld, op basis van de bloedverwantschap tussen de overledene en de erfgenaam. Hoe verder de erfgenaam in de stamboom van de familie staat, hoe hoger de taxatie.

PROGRESSIEVE TARIEVEN

De erfbelasting is progressief. De tariefstructuur is ingedeeld in schijven. Hoe meer een erfgenaam uit een erfenis opstrijkt, hoe hoger de tariefschijf waarin hij terechtkomt, en hoe zwaarder de heffing. Het vlakke tarief voor de activa geïnvesteerd in een familiale onderneming of vennootschap is hier een uitzondering op.

BELASTBARE GRONDSLAG OVER NETTOAANDEEL

De erfbelasting wordt berekend op het nettoaandeel van iedere erfgenaam, rekening houdend met zijn verwantschap tot de overledene.

De berekening gebeurt dus individu per individu.

De schulden en begrafeniskosten worden in min gebracht.

Voor iedere erfopvolger wordt dus afzonderlijk een berekening gemaakt. Maar deze regel geldt niet voor nalatenschappen die openvallen in het Brussels Gewest en in het Vlaams Gewest tussen ooms, tantes, neven en nichten en anderen (vreemden). In deze gewesten wordt binnen deze erfgroepen de belasting berekend over de som van de nettoaandelen, verkregen door al de rechtverkrijgenden in deze groep. Vervolgens worden de verschuldigde rechten proportioneel verdeeld onder de erfgenamen. De wetgever wil voorkomen dat de erflater het tarief te sterk zou drukken, door zijn vermogen te verdelen over een groot aantal legatarissen.

TARIEF IN RECHTE LIJN, TUSSEN ECHTGENOTEN EN SAMENWONENDEN

KINDEREN

Erfgenamen in rechte lijn zijn: de kinderen, kleinkinderen, achterkleinkinderen, ouders, grootouders, overgrootouders van de overledene.

Voor adoptiekinderen gelden speciale regels. Ze genieten soms wel en soms niet van de hieronder afgedrukte tarieven.

Let op, het gaat altijd om bloedverwantschap. Uw schoondochter of -zoon is geen kind van u voor de erfbelasting. Een schoonkind is een 'vreemde' en komt in de hoogste tariefschijven terecht.

STIEFKINDEREN, ZORGKINDEREN, OPVANGOUDEERS, PLEEGVOOGDIJ

Wedersamengestelde gezinnen komen almaar vaker voor. De successiewetgever besteedt ook aandacht aan hen. In bepaalde gevallen genieten ze dezelfde lage tarieven als die voor 'gewone' kinderen. De regels zijn zeer complex.

ECHTGENOTEN

Met de uitdrukking 'echtgenoot' verwijzen we naar zowel de mannelijke als de vrouwelijke huwelijkspartner. Vaak betaalt de langstlevende echtgenoot de erfbelasting op een erfdeel in vruchtgebruik. Volgens het Belgisch wettelijk erfrecht erft de langstlevende echtgenoot in principe de hele nalatenschap in vruchtgebruik. De fiscus bedacht een bijzondere methode om de waarde van dit vruchtgebruik te berekenen. Het vruchtgebruik wordt forfaitair geraamd op 4% van de waarde van het goed in volle eigendom. Deze 4% wordt vervolgens vermenigvuldigd met een bepaalde coëfficiënt in functie van de leeftijd van de vruchtgebruiker.

Tarieven in rechte lijn, tussen echtgenoten en samenwonenden

Vlaams Gewest		Brussels Gewest		Waals Gewest	
Schijf van het erfdeel	Tarief	Schijf van het erfdeel	Tarief	Schijf van het erfdeel	Tarief
€ 0 tot 50.000	3%	€ 0 tot 50.000	3%	€ 0 tot 12.500	3%
€ 50.001 tot 250.000	9%	€ 50.001 tot 100.000	8%	€ 12.501 tot 25.000	4%
Boven € 250.000	27%	€ 100.001 tot 175.000	9%	€ 25.001 tot 50.000	5%
		€ 175.001 tot 250.000	18%	€ 50.001 tot 100.000	7%
		€ 250.001 tot 500.000	24%	€ 100.001 tot 150.000	10%
		boven € 500.000	30%	€ 150.001 tot 200.000	14%
				€ 200.001 tot 250.000	18%
				€ 250.001 tot 500.000	24%
				Boven € 500.000	30%

Hoe jonger de vruchtgebruiker,
hoe langer zijn levensverwachting en
hoe meer zijn vruchtgebruik waard is.

ZO BEREKENT DE FISCUS DE WAARDE VAN HET VRUCHTGEBRUIK

De berekeningsformule : waarde volle eigendom x 4 % (theoretisch rendement) x coëfficiënt (volgens leeftijd) = forfaitaire waarde vruchtgebruik

De tabel uit art. 2.7.3.3.2 van het VCF ziet er als volgt uit:

Leeftijd van de vruchtgebruiker bij het overlijden van de erflater	Omzettingcoëfficiënt	Waarde vruchtgebruik in %
20 jaar of minder	18	72
Van 20 tot 30 jaar	17	68
Van 30 tot 40 jaar	16	64
Van 40 tot 50 jaar	14	56
Van 50 tot 55 jaar	13	52
Van 55 tot 60 jaar	11	44
Van 60 tot 65 jaar	9,5	38
Van 65 tot 70 jaar	8	32
Van 70 tot 75 jaar	6	24
Van 75 tot 80 jaar	4	16
Meer dan 80 jaar	2	8

Opgelet, deze tabel wordt niet alleen gebruikt voor de langstlevende echtgenoot, maar geldt ook voor alle andere erfgenamen die vruchtgebruik erven.

Het probleem met deze tabel?

Ze is behoorlijk rigide en verouderd.

Toch gebruikt de fiscus deze tabel voor de berekening van de successierechten.

De notaris maakt voor de latere vereffening en verdeling van de erfenis vaak gebruik van meer actuele en nauwkeurige tabellen, bijvoorbeeld de sterftetabellen-Ledoux.

SAMENWONENDEN

Ongehuwde samenwonenden kunnen ook genieten van de interessante, lagere successietarieven die gelden tussen gehuwden. De voorwaarden verschillen sterk van geweest tot geweest.

SAMENWONEN IN HET VLAAMS GEWEST

In het Vlaams Gewest gelden de lage tarieven tussen echtgenoten voor de ‘wettelijk samenwonenden’ en de ‘feitelijk samenwonenden’.

WETTELIJKE SAMENWONING

Twee personen leggen bij de ambtenaar van de burgerlijke stand een verklaring van wettelijke samenwoning af. Een ander bewijs moeten ze niet leveren.

FEITELIJKE SAMENWONING

Er is geen verklaring van wettelijke samenwoning. De erfgerechtigden moeten aantonen dat ze ten minste één jaar ononderbroken met de erflater hebben samengewoond. Bovendien moeten ze bewijzen dat ze met hem een gemeenschappelijke huishouding hebben gevoerd. Die voorwaarden worden vermoed gerealiseerd te zijn, als u een uittreksel uit het bevolkingsregister voorlegt dat minstens een jaar oud is, te rekenen vanaf het overlijden.

Dit is een weerlegbaar vermoeden.

De fiscus kan in de tegenaanval gaan en bewijzen dat er, ondanks de inschrijving in het bevolkingsregister, geen samenwoning is. Kan de erfgenaam geen inschrijving van minstens één jaar oud in het bevolkingsregister voorleggen? Dan moeten ze de samenwoning bewijzen met andere elementen: facturen, rekeninguittreksels, de eigendomstitel van de gezamenlijke gezinswoning, het huurcontract van de woning, het testament, de schenking tussen samenwonenden, enz.

Voor de ‘feitelijk’ samenwonenden in Vlaanderen is het irrelevant:

- het aantal samenwonenden (twee of meer, in tegenstelling tot de wettelijke samenwoning);
- hun geslacht;
- een graad van bloed- of aanverwantschap.

Er kan feitelijke samenwoning zijn tussen een erflater en zijn broer/zus of zijn oom, tante, neef of nicht. Zij genieten dan het voordeligere tarief ‘samenwonenden’.

Let op het verschil tussen wettelijk samenwonenden en feitelijk samenwonenden.

De eerste categorie geniet vanaf de eerste dag van het lage successietarief. Feitelijk samenwonenden moeten minstens één jaar samengewoond hebben.

SAMENWONEN IN HET WAALS GEWEST

Ook het Waals Gewest schakelde het tarief tussen samenwonenden gelijk met dat tussen echtgenoten. De erfgenaam moet op de dag van het overlijden met de erflater samenwonen en met hem een verklaring van wettelijke samenwoning hebben afgelegd. Feitelijk samenwonenden ondergaan het zeer hoge tarief 'vreemden'.

SAMENWONEN IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Ook in het Brussels Gewest komen alleen de wettelijk samenwonenden in aanmerking voor het verlaagde tarief. Een verklaring van wettelijke samenwoning is dus ook hier vereist, maar ze geldt al wel vanaf de eerste dag.

Tarief voor broers of zussen (en halfbroers of halfzussen)

Vlaams Gewest		Brussels Gewest		Waals Gewest	
Schijf van het erfdeel	Tarief	Schijf van het erfdeel	Tarief	Schijf van het erfdeel	Tarief
€ 0 tot 75.000	30%	€ 0 tot 12.500	20%	€ 0 tot 12.500	20%
€ 75.001 tot 125.000	55%	€ 12.501 tot 25.000	25%	€ 12.501 tot 25.000	25%
Boven € 125.000	65%	€ 25.001 tot 50.000	30%	€ 25.001 tot 75.000	35%
		€ 50.001 tot 100.000	40%	€ 75.001 tot 175.000	50%
		€ 100.001 tot 175.000	55%	Boven € 175.000	65%
		€ 175.001 tot 250.000	60%		
		Boven € 250.000	65%		

TARIEF OOMS, TANTES, NEVEN EN NICHTEN

Het oude federaal "successierecht" (nu de zogenaamde "erfbelasting" voor Vlaanderen) kende vier categorieën: 'echtgenoten en kinderen', 'broers en zussen', 'ooms, tantes, neven en nichten' en 'de anderen' (vreemden). Dat is veranderd.

Vlaanderen kent in de zijlijn nog slechts twee tariefgroepen, tussen 'broers en zussen' en 'tussen anderen'. Neven en nichten die van een oom of tante erven (of omgekeerd) worden in Vlaanderen belast tegen hetzelfde tarief als de 'vreemden'. In Wallonië en Brussel bestaat het onderscheid tussen de groep 'ooms, tantes, neven en nichten' en 'de anderen' nog wel.

Tarief voor ooms, tantes, neven en nichten

Vlaams Gewest		Brussels Gewest		Waals Gewest	
Schijf van het erfdeel	Tarief	Schijf van het erfdeel	Tarief	Schijf van het erfdeel	Tarief
€ 0 tot 75.000	45%	€ 0 tot 50.000	35%	€ 0 tot 12.500	25%
€ 75.001 tot 125.000	55%	€ 50.001 tot 100.000	50%	€ 12.501 tot 25.000	30%
Boven € 125.000	65%	€ 100.001 tot 175.000	60%	€ 25.001 tot 75.000	40%
		Boven € 175.000	70%	€ 75.001 tot 175.000	55%
				Boven € 175.000	70%

TARIEF VREEMDEN

In deze categorie zitten alle verre erfgenamen en niet-familieleden, bijvoorbeeld vrienden die via testament erven. Ook schoonouders, schoonbroers of -zussen en schoonkinderen, behoren tot deze groep.

Roerende goederen geeft u best niet aan 'vreemden' via een testament.

Schenk dergelijke goederen tijdens uw leven, en betaal het (veel goedkopere) schenkingsrecht (zie verder in deze brochure)

In de categorie 'vreemden' krijgen we met zeer hoge successietarieven te maken. Wie erft van een vreemde, houdt in de praktijk helaas niet veel over.

Tarief voor "vreemden"

Vlaams Gewest		Brussels Gewest		Waals Gewest	
Schijf van het erfdeel	Tarief	Schijf van het erfdeel	Tarief	Schijf van het erfdeel	Tarief
€ 0 tot 75.000	45%	€ 0 tot 50.000	40%	€ 0 tot 12.500	30%
€ 75.001 tot 125.000	55%	€ 50.001 tot 75.000	55%	€ 12.501 tot 25.000	35%
Boven € 125.000	65%	€ 75.001 tot 175.000	65%	€ 25.001 tot 75.000	60%
		Boven € 175.000	80%	€ 75.001 tot 175.000	80%
				Boven € 175.000	90% <small>in werkelijkheid 80%*</small>

*Opgelet! Dit is de officiële tarief tabel uit het Waals decreet van 22 oktober 2003. Volgens het Grondwettelijk Hof is een tarief boven de 80%, in strijd met de grondwet. Concreet: het toptarief van 90%, moet in werkelijkheid gelezen worden als 80%.

TARIEF VZW'S EN (PRIVATE) STICHTINGEN

Erflaters kunnen via een testament legaten vermaken aan vzw's, bijvoorbeeld liefdadigheidsinstellingen, en sinds de vernieuwde vzw-wet van juni 2003 ook aan (private) stichtingen. Welke successietarieven zijn dan van toepassing?

De successietarieven verschillen ook hier van gewest tot gewest. In Vlaanderen genieten de vzw's en (private) stichtingen een bijzonder eenvormig en verlaagd tarief van 8,5% (ongeacht de waarde van het legaat). Wallonië past een successietarief van 7% toe. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bedraagt het successietarief in principe 25%. Brussel verlaagt het tarief wel tot 12,5% voor legaten aan vzw's en private stichtingen die fiscale attesten voor giften kunnen uitreiken.

VLAAMSE SPLITTING

Zijn de erfgenamen afstammelingen in rechte lijn, echtgenoten of samenwonenden? Dan wordt in Vlaanderen het successietarief afzonderlijk toegepast op enerzijds het nettoactief van de onroerende

goederen en anderzijds op het nettoactief van de roerende goederen.

Iedere erfgenaam kan dus € 50.000 onroerende goederen erven tegen 3% en nog eens € 50.000 roerende goederen tegen 3%.

Dat is samen € 100.000, tegen 3%.

Het roerend en onroerend vermogen van de erflater wordt apart belast. Dat heeft een belangrijke positieve invloed op de belastingdruk. Dankzij 'splitting' komt u minder snel in de hogere tariefschijven terecht. En betaalt u dus minder erfbelasting. Dit systeem bestaat niet in Wallonië of Brussel.

Voorbeeld

Stel: een vader heeft een patrimonium dat voornamelijk bestaat uit twee onroerende goederen. Ze zijn elk € 150.000 waard, in totaal € 300.000.

Hij heeft nauwelijks roerend bezit. De vader laat één zoon na.

Die betaalt als volgt de erfbelasting:

Bedrag	% op nettoaandeel	Gecumuleerd bedrag
€ 0,01 - 50.000	3%	€ 1.500
€ 50.001 - 250.000	9%	€ 18.000
€ 250.001 - 300.000	27%	€ 13.500
Totaal:		€ 33.000

Veronderstellen we nu dat vader één onroerend goed voor zijn overlijden verkocht heeft. Het actief van de nalatenschap ziet er dan als volgt uit:

a) roerend gedeelte = € 150.000 (prijs van het verkochte onroerend goed)

Bedrag	% op nettoaandeel	Gecumuleerd bedrag
€ 0,01 - 50.000	3%	€ 1.500
€ 50.001 – 150.000	9%	€ 9.000
Totaal:		€ 10.500

b) onroerend gedeelte = € 150.000 (het resterend onroerend goed)

Bedrag	% op nettoaandeel	Gecumuleerd bedrag
€ 0,01 - 50.000	3%	€ 1.500
€ 50.001 – 150.000	9%	€ 9.000
Totaal:		€ 10.500

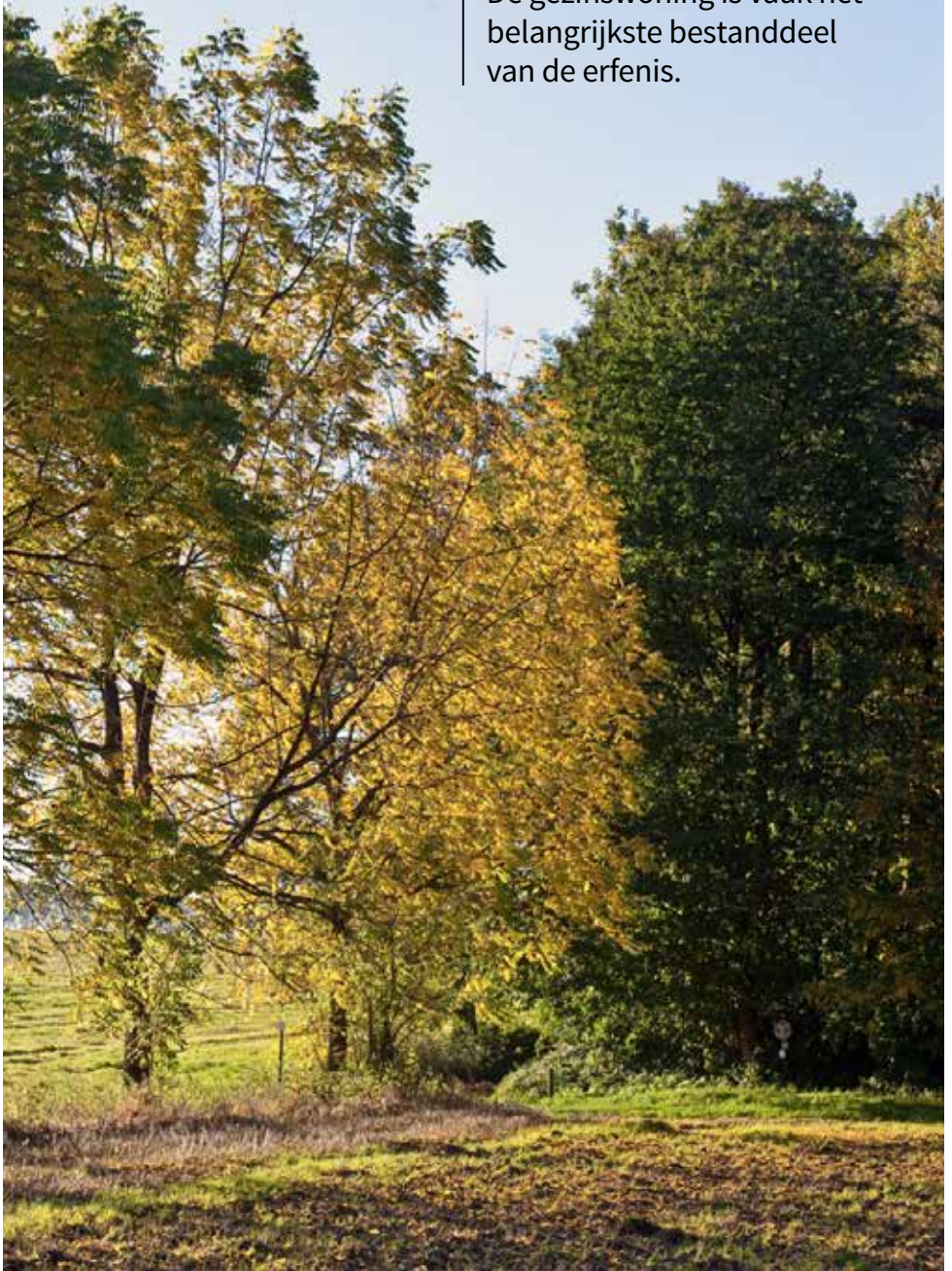
belastingbesparing op van € 12.000.

De zoon betaalt slechts 2 x € 10.500 of € 21.000 in plaats van € 33.000 in de hypothese zonder splitting.

Speel in op de splitting. Zorg dat de beide 'erfpakjes' (roerend en onroerend) evenwichtig zijn samengesteld. In dit voorbeeld levert dat een

De gezinswoning is vaak het belangrijkste bestanddeel van de erfenis.

Uw gezinswoning en de fiscus

De gezinswoning is vaak het belangrijkste en waardevolste bestanddeel van de erfenis. Elk gewest probeert daarom de belastingdruk op het erven van de gezinswoning te verlagen. Brussel en Wallonië werken met een gunsttarief voor echtgenoten/partners en erfgenamen in de rechte lijn. In Vlaanderen betaalt de langstlevende echtgenoot of samenwonende partner sinds 1 januari 2007 geen erfbelasting meer op de gezinswoning; de erfgenamen in rechte lijn nog wel.

In Vlaanderen betaalt de langstlevende echtgenoot of samenwonende partner geen erfbelasting meer op de gezinswoning.

VLAANDEREN

VOOR WIE GELDT DE VRIJSTELLING

De vrijstelling geldt voor wie de gezinswoning erft volgens de wettelijke regels van het erfrecht en voor wie erft via testament of een bijzondere toebedeling via het huwelijkscontract. Ze geldt voor gehuwden en samenwonenden.

- Alleen de langstlevende **echtgenoot** betaalt geen erfbelasting op zijn netto-erfdeel in de gezinswoning. Erven andere erfgenamen een deel van de gezinswoning van een gehuwde persoon?

Dan betalen zij op hun individueel netto-erfdeel de normale successietarieven.

- Voor **samenwonenden** zijn er bijkomende voorwaarden:
 - * feitelijk samenwonenden moeten drie jaar samengewoond hebben met de overledene.
 - * wettelijk samenwonenden hebben al vanaf de eerste dag recht op de vrijstelling.
- de vrijstelling geldt niet als de samenwonende die een aandeel krijgt in de gezinswoning een **bloedverwant** is in de rechte lijn. Dus: inwonende kinderen, kleinkinderen, ouders of grootouders, evenals stiefkinderen en zorgkinderen hebben geen recht op de vrijstelling. Maar twee broers of neven of nichten die wettelijk of minstens drie jaar feitelijk samenwoonden komen wel in aanmerking.

WAT IS EEN GEZINSWONING

De 'gezinswoning' is de gezamenlijke hoofdverblijfplaats van de erflater en zijn overlevende echtgenoot of samenwonende partner. Dit is de woning waar de partners op het ogenblik van het overlijden gewoonlijk samenleefden. Is er op het ogenblik van het overlijden geen sprake meer van samenwonen? Dan komt de laatste gezinswoning in aanmerking.

Maar alleen als er een einde kwam aan het samenwonen om een van volgende redenen:

- de feitelijke scheiding van de echtgenoten of van de wettelijk samenwonenden;
- overmacht, die voortduurde tot het overlijden van de erflater, bijvoorbeeld bij palliatieve zorg;
- verblijf in een rust- of verzorgingsinstelling, een serviceflatgebouw of een woningcomplex met dienstverlening.

De vrijstelling van de erfbelasting wordt alleen toegekend op de nettowaarde van de gezinswoning. Zitten in de erfenis nog schulden, zoals een hypothecaire lening, die specifiek werden aangegaan om de gezinswoning te kopen of te behouden? Deze schulden worden afgetrokken van de waarde van de gezinswoning.

HUWELIJKSCONTRACT BEPAALT HET FISCAAL PRIJСКАARTJE

De vrijstelling van de erfbelasting voor de gezinswoning geldt ongeacht het huwelijksregime van het echtpaar.

Toch speelt het huwelijkscontract een belangrijke rol. Twee factoren bepalen het concrete financiële voordeel:

- de leeftijd van de langstlevende echtgenoot of partner. Vaak erft de langstlevende echtgenoot in vruchtgebruik. De waarde van dit vruchtgebruik wordt bepaald op grond van de sterftetabel, die vastgelegd werd in de VCF. Hoe ouder de langstlevende, hoe geringer de waarde van het vruchtgebruik. En hoe kleiner het voordeel van de langstlevende met de nieuwe vrijstelling!
- de aard van het huwelijksregime en eventuele clausules in het huwelijkscontract, zoals de 'langst leeft, al heeft'-clausule.

In het gros van de gevallen bezit de langstlevende echtgenoot de helft van de woning in eigendom. Hij erft de helft van de overleden partner in vruchtgebruik.

Dat geldt voor al wie gehuwd is onder het wettelijk stelsel van gemeenschap van goederen en tijdens het huwelijk de gezinswoning voor rekening van de huwelijksgemeenschap kocht.

Zijn er kinderen en hebben de echtgenoten noch via testament noch via het huwelijkscontract extra beschikkingen getroffen in elkaars voordeel? Dan erven de kinderen de blote eigendom van de helft van de eerststervende huwelijkspartner in de woning en de langstlevende echtgenoot het vruchtgebruik op dat aandeel.

Wat is in dat geval de belastingbesparing? We illustreren het hieronder. U merkt dat het fiscaal voordeel eerder bescheiden is.

Twee factoren bepalen het financiële voordeel.

Voorbeeld

Gemeenschap van goederen – gezinswoning in gemeenschap – geen testament of huwelijkscontract

Jan is 72 jaar als hij sterft. Zijn echtgenote Anita is 67 jaar. Ze hebben twee kinderen: Luc (45 jaar) en Nicole (41 jaar). Jan en Anita zijn gehuwd onder het wettelijk stelsel van gemeenschap van goederen. Tot de huwelijksgemeenschap behoort hun gezinswoning, die op Jans sterfdag € 300.000 waard is. Er is geen testament en geen extra bevoordeling via het huwelijkscontract, dus het wettelijk erfrecht geldt.

Berekening van de erfbelasting:

- voor de erfenis van Jan:
 - a) moeder: tot 1 januari 2007 betaalde moeder € 1.440 erfbelasting.
De moeder bespaart vanaf 1 januari 2007 € 1.440 belastingen.
 - b) de kinderen: per kind € 1.590 of de twee kinderen samen € 3.180.
- voor de latere erfenis van Anita:
ieder kind betaalt € 3.750 erfbelasting of de twee kinderen samen € 7.500
- Totale belastingdruk over de twee erfenissen heen: € 3.180 + € 7.500 = € 10.680

Zijn er geen kinderen? Dan krijgt de langstlevende de volledige gemeenschap in volle eigendom. Dit is ook het geval als specifieke clausules in het huwelijkscontract de woning in volle eigendom aan de langstlevende echtgenoot toewijzen – ook al zijn er kinderen. Denk aan het ‘verblijvingsbeding’, beter bekend als de clausule ‘langst leeft, al heeft’.

Bij het verblijvingsbeding komt de hele gemeenschap in al zijn bestanddelen in volle eigendom aan de langstlevende toe. Bij het keuzebeding kiest de langstlevende zelf welke goederen hij in volle eigendom wilt. Erft de langstlevende de gezinswoning in volle eigendom, dan levert de vrijstelling uiteraard een groter fiscaal voordeel op.

Als we de latere erfenis van de langstlevende meerekenen, dan is de gezinswoning erven in volle eigendom fiscaal gezien veel minder aantrekkelijk dan een erfenis in vruchtgebruik, ondanks de totale vrijstelling in de eerste erfenis.

Voorbeeld

Gemeenschap van goederen – gezinswoning in gemeenschap – toebedeling van de hele gemeenschap aan de langstlevende door ‘langst leeft, al heeft’ of ‘keuzebeding’.

Verschil met voorbeeld 1: dankzij het huwelijkscontract van Jan en Anita, erft moeder Anita Jans deel in het huis in volle eigendom. De twee kinderen erven voorlopig niets. Hun erfrecht is uitgesteld tot hun moeder overlijdt.

Berekening van de erfbelasting:

- voor de erfenis van Jan:
 - a) moeder: tot 1 januari 2007 betaalde moeder € 10.500 erfbelasting.
De belastingbesparing bedraagt voor de moeder vanaf 1 januari 2007 € 10.500
 - b) aandeel van de kinderen in de erfenis van vader = nihil
- voor de latere erfenis van Anita:
- ieder kind betaalt € 10.500 of de twee kinderen samen: $10.500 \times 2 = € 21.000$.
- totale belastingdruk over de twee erfenissen heen = € 21.000
(of bijna het dubbele in vergelijking met het vorige voorbeeld).

BESLUIT

Ouders zijn gehuwd onder gemeenschap van goederen. Maar via hun huwelijkscontract krijgt de langstlevende een zo groot mogelijk deel van de erfenis. De belastingbesparing is in de eerste erfenis fundamenteleler dan bij de wettelijke vererving. Maar over de twee erfenissen heen blijft dit fiscaal een dure oplossing, ook na de afschaffing van de erfbelasting op de gezinswoning.

BRUSSEL

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest geniet sinds 2014, net zoals Vlaanderen, van een vrijstelling op de gezinswoning. Deze maatregel heeft als positief gevolg dat de langstlevende partner niet meer genoodzaakt is om de gezinswoning te verkopen om aan de successierechten te kunnen voldoen of niet meer gestimuleerd wordt om naar Vlaanderen te verhuizen uit fiscale overwegingen.

Wie kan er van genieten?

De vrijstelling geldt voor de langstlevende 'partner'. Dit kan de echtgenoot zijn of de langstlevende wettelijk samenwonende.

Opgelet: In tegenstelling tot de Vlaamse wetgeving kunnen feitelijk samenwonenden in geen geval genieten van de vrijstelling, en dit ongeacht de termijn van samenwoning of gemeenschappelijke huishouding. Indien een feitelijk samenwonende een gezinswoning erft via een testament zal hij onderworpen worden aan het verhoogd tarief die geldt voor "vreemden". Indien u van de vrijstelling wil genieten is het dus noodzakelijk om een verklaring van wettelijke samenwoning af te leggen voor de ambtenaar van de burgerlijke stand.

De erfgenamen in de rechte lijn zoals de kinderen, worden uitgesloten van de vrijstelling. Deze groep zal wel kunnen genieten van het verlaagd gunsttarief.

Belastingsschijven	Per schijf toepasselijk heffingspercentage	Totaal bedrag van de belasting over de voorgaande schijven
€ 0,01 - 50.000	2% i.p.v. 3%	
€ 50.000,01 - 100.000	5,3% i.p.v. 8%	€ 1.000
€ 100.000,01 - 175.000	6% i.p.v. 9%	€ 3.650
€ 175.000,01 - 250.000	12% i.p.v. 18%	€ 8.150
€ 250.000,01 - 500.000	24%	€ 17.150
boven de € 500.000	30%	€ 77.150

Voorbeeld

Uit een huwelijk sterft de echtgenoot. De langstlevende echtgenote krijgt nu wettelijk een vruchtgebruik op de gezinswoning. Sinds 1 januari 2014 hoeft de langstlevende echtgenote zich geen zorgen meer te maken over de successierechten

op de woning. De kinderen van het koppel moeten wél successierechten betalen op de blote eigendom van de woning. Ze genieten dus niet mee van de vrijstelling maar ze zullen wel kunnen genieten van het verlaagde gunsttarief, afhankelijk van de waarde van de woning.

Net zoals in Vlaanderen maakt de wetgever een onderscheid tussen de verschillende soorten wettelijk samenwonenden. Indien bloedverwanten in de rechte lijn, of personen die ermee gelijkgesteld zijn, wettelijk samenwonen, geldt de vrijstelling niet. Zij komen wel in aanmerking voor het verminderde tarief.

Voorbeeld

Indien de eigenaar van een woning samenwoont met zijn zus, broer, grootouder, kind... zullen die wel onderworpen blijven aan de successierechten op de woning bij overlijden van de eigenaar.

Wat bij gedeeltelijk beroepsgebruik van de gezinswoning?

Ook hier gebruikt de wetgever de "aanhorigheidstheorie". Dit betekent concreet dat de twee verschillende delen woongedeelte en beroepsmatig gedeelte in

waarde vergeleken moeten worden. Indien het beroepsmatig gedeelte ondergeschikt is aan het woongedeelte dan geldt de vrijstelling op heel het onroerend goed. Omgekeerd, indien het beroepsmatig gedeelte in omvang of waarde groter is dan het woongedeelte zal de vrijstelling enkel gelden op de wooneenheid en niet op het onroerend goed in zijn geheel.

WALLONIE

Ook Wallonië kent een aparte successiebelasting voor de gezinswoning. Voor de erfgenaam in de rechte lijn, de echtgenoot of de samenwonende partner wordt het successierecht dat van toepassing is op de nettowaarde van zijn aandeel in de woning vastgesteld volgens het tarief in de tabel.

In Wallonië geldt het gunsttarief alleen voor wettelijk samenwonenden.

Fiscale kostprijs vererving Waalse gezinswoning

Belastingsschijven	Per schijf toepasselijk heffingspercentage	Totaal bedrag van de belasting over de voorgaande schijven
€ 0,01 - 25.000	1%	
€ 25.000,01 - 50.000	2%	€ 250
€ 50.000,01 - 175.000	5%	€ 750
€ 175.000,01 - 250.000	12%	€ 7.000
€ 250.000,01 - 500.000	24%	€ 16.000
boven de € 500.000	30%	€ 76.000

De woning van de overledene moet op zijn sterfdag minstens vijf jaar als hoofdverblijfplaats hebben gediend. Tenzij u overmacht kunt bewijzen, of een dwingende reden van medische-, familiale-, beroeps- of maatschappelijke aard.

De fiscale gunstregeling voor het familiebedrijf is zeer complex.

Het familiebedrijf: gunstregeling onder voorwaarden

Als een ondernemer onverwacht sterft, is dat een zware klap voor het familiebedrijf. Vaak ontbreekt een successieregeling, waardoor de opvolging een zware dobber wordt. Gelukkig kunnen de erfgenamen onder bepaalde voorwaarden profiteren van een gunstregeling. Ze betalen dan een gunsttarief of zijn soms zelfs vrijgesteld van de erfbelasting.

Elk gewest werkte een bijzondere gunstregeling uit.

In Vlaanderen kan het familiebedrijf vererfd worden tegen 3% of 7%, in Wallonië aan 0% en in Brussel tegen 3%.

Er zijn wel diverse voorwaarden, zowel vóór als na het overlijden.

De drie gewestelijke regelingen verschillen sterk van elkaar. Ga eerst na welke regels op uw onderneming van toepassing zijn. Dat hangt af van de hoofdverblijfplaats van de overledene: waar woonde die het langst in de vijf jaar voor zijn sterfdag?

De fiscale gunstregeling voor het familiebedrijf is zeer complex.

U gaat hierover best op visite bij Uw notaris, vergezeld van Uw accountant of boekhouder. In deze beperkte gids ontbreekt helaas de plaats om de regeling tot in de details te bespreken.

En de details kunnen heel belangrijk zijn in deze materie.

Hieronder wat het Vlaams en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreft, in het kort de belangrijkste aandachtspunten. Voor meer info, raadpleeg dus Uw notaris.

VLAANDEREN

Sinds 1 januari 2012 geldt een volledige vrijstelling van de schenkbelasting voor de schenking van een familiale vennootschap of onderneming en de erfbelasting bedraagt nu ofwel 3% in rechte lijn, tussen echtgenoten of samenwonenden, ofwel 7% tussen alle andere personen.

In eerste instantie komt de familiale onderneming die onder de vorm van een eenmanszaak wordt uitgebaat hiervoor in aanmerking. Het betreft de vererving van de volle eigendom, de blote eigendom of het vruchtgebruik van de activa die door de erflater, zijn echtgenoot of de met hem samenwonende, beroepsmatig zijn geïnvesteerd in een familiale onderneming.

Net als in de oude regeling, wordt van een familiale onderneming vereist dat ze kwalificeert als nijverheids-, handels-, ambachts- of landbouwbedrijf of een vrij beroep dat door de erflater en/of zijn echtgenoot, al dan niet samen met anderen, persoonlijk wordt geëxploiteerd of uitgeoefend.

In de vroegere successieregeling werd vereist dat de onderneming in de drie jaar voorafgaand aan het overlijden ononderbroken en voor minstens 50% eigendom was van de overledene en/of zijn echtgenoot of welbepaalde familieleden. Deze voorwaarde werd nu geschrapt.

Verder komen eveneens voor de gunstregeling in aanmerking de aandelen in een familiale vennootschap. Het dient te gaan om de volle eigendom, de blote eigendom of het vruchtgebruik van aandelen van een vennootschap met zetel van werkelijke leiding in de EER (d.i. de Europese Economische Ruimte).

Als familiale vennootschap wordt beschouwd: een vennootschap die als doel heeft “de uitoefening van een nijverheids-, handels-, ambachts- of landbouwactiviteit, of een vrij beroep”, d.i. de zogenaamde “activiteitsvoorwaarde”.

Een vennootschap die niet aan deze activiteitsvoorwaarde voldoet, kan toch nog in aanmerking komen wanneer zij rechtstreeks minstens 30% van de aandelen aanhoudt van een dochtervennootschap die op haar beurt wel aan de activiteitsvoorwaarde voldoet. Een holding kan dus ook als familiale vennootschap worden aangemerkt, dit evenwel beperkt tot de waarde van de aandelen in haar directe dochtervennootschappen die wel voldoen aan de voorwaarde.

Indien er sprake is van een patrimoniumvennootschap, wordt deze uitgesloten van de gunstregeling. De nieuwe regeling voorziet in een nauwkeurige definitie. Het gaat om een

vennootschap die in minstens één van de drie boekjaren voorafgaand aan het overlijden een jaarrekening heeft waaruit blijkt dat:

- de bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen een percentage gelijk of lager dan 1,50% uitmaken van de totale activa; EN
- de terreinen en gebouwen meer dan 50% uitmaken van het totaal actief.

Het decreet laat de belastingplichtige wel toe om het tegenbewijs van een reële economische activiteit te leveren.

Onder ‘aandelen’ moeten worden verstaan: ‘deelbewijzen met stemrecht die een deel van het maatschappelijk kapitaal vertegenwoordigen’.

Ook certificaten van aandelen komen onder bepaalde voorwaarden in aanmerking. Het betreft certificaten die zijn uitgereikt door rechtspersonen met een zetel in één van de lidstaten van de EER, ter vertegenwoordiging van aandelen van een familiale vennootschap die aan de gestelde voorwaarden voldoet en waarbij de rechtspersoon de verplichting heeft om de dividenden en andere vermogensvoordelen onmiddellijk en ten laatste binnen de maand door te storten aan de certificaathouder.

Vorderingen op familiale vennootschappen komen daarentegen niet langer in aanmerking, noch voor de schenking, noch wat betreft de vererving. Eerst werd gedacht dat dit een vergetelheid was van de decreetgever, ondertussen zou blijken dat dit wel degelijk de bedoeling is geweest.

Op het ogenblik van het overlijden moet de erflater en/of zijn familie minstens 50% van de aandelen van de vennootschap in volle eigendom bezitten.

Met 'familie' worden bedoeld: de wettelijk of feitelijk samenwonende partner, de verwanten in rechte lijn alsook hun echtgenoten, zijverwanten tot en met de tweede graad en hun echtgenoten en kinderen van vooroverleden broers of zusters. Als 'feitelijk samenwonende' wordt aangemerkt, de persoon of personen die op de dag van het overlijden ten minste drie jaar ononderbroken met de erflater samenwonen en er een gemeenschappelijke huishouding mee voeren.

De nieuwe regeling zorgt dat het gunstregime toegankelijk wordt voor families die minderheidsparticipaties aanhouden in een 'familiale vennootschap'. In twee gevallen kan de participatievoorwaarde van 50% worden verlaagd tot 30%, namelijk wanneer de erflater of schenker en/of zijn familie:

- ofwel gezamenlijk met één andere aandeelhouder en/of zijn familie volle eigenaar is van minstens 70% van de aandelen;
- ofwel gezamenlijk met twee andere aandeelhouders en/of hun familie volle eigenaar is van minstens 90% van de aandelen.

De voorwaarde van tewerkstelling, die voorheen voor de vrijstelling van successierechten gold, is geschrapt.

Na de vererving moeten een aantal voorwaarden gerespecteerd worden, en dit gedurende een termijn van 3 jaar. In eerste instantie moet de activiteit ononderbroken worden voortgezet, al dan niet via derden. De onderneming, vennootschap of directe dochtervennootschap moet daarbij een nijverheids-, handels-, ambachts-, landbouwactiviteit of een vrij beroep blijven uitoefenen.

Voor familiale ondernemingen dient daaraan te worden toegevoegd dat de betrokken onroerende goederen gedurende deze drie jaar niet hoofdzakelijk tot bewoning mogen worden aangewend of bestemd.

Voor de familiale vennootschappen mag in deze drie jaren bovendien geen daling van het kapitaal gebeuren, noch door uitkeringen, noch door terugbetalingen. Evenmin mag de zetel van de vennootschap worden verplaatst naar een land buiten de EER. Voor elk van deze drie 'geviseerde' jaren moet er bovendien een (geconsolideerde) jaarrekening worden opgemaakt en moet deze worden gepubliceerd in overeenstemming met de toepasselijke boekhoudwetgeving.

In het geval van een vererving is het gunstregime slechts toepasselijk bij het vervullen van de volgende cumulatieve vormvoorwaarden:

- in de successieaangifte verklaren de erfgenamen dat ze aanspraak willen maken op de vermindering en dat de voorwaarden hiervoor vervuld zijn;

- bij de successieaangifte wordt een origineel attest gevoegd, uitgereikt door de ambtenaren van de Vlaamse Belastingdienst, waaruit blijkt dat de voorwaarden vervuld zijn. Indien dit attest niet wordt ingediend voordat de rechten opeisbaar zijn, moeten deze, tegen het normale tarief berekend, binnen de wettelijke termijn betaald worden.

BRUSSEL

Het tarief bedraagt steeds 3%, dit ongeacht de waarde van het bedrijf.

Zowel eensmanszaken als vennootschappen komen er voor in aanmerking.

Alleen kleine en middelgrote ondernemingen komen in aanmerking.

Ze moeten voldoen aan volgende voorwaarden:

- minder dan 250 werknemers;
- een jaaromzet van minder dan € 40 miljoen of een jaarlijks balanstotaal van minder dan € 27 miljoen;
- minder dan 25% van het kapitaal of van de stemrechten is in handen van een grote onderneming (het 'zelfstandigheidscriterium').

De opvolger moet geen naast familielid zijn. Dit betekent een enorme besparing voor het verre familielid of de 'vreemde' (een vennoot of een medewerker) die een bedrijf erft.

Voor eensmanszaken is er geen minimale participatievoorwaarde. Bij vennootschappen moeten de erflater en zijn echtgenoot in volle eigendom aandelen bezitten die minstens 25% van de stemrechten vertegenwoordigen.

Bezitten zij minder dan 50% van de stemrechten? Dan kunnen ze pas genieten van het gunsttarief door met andere aandeelhouders een aandeelhouders-overeenkomst op te stellen, en zo aan die 50% te komen.

Het Brussels stelsel eist geen minimum tewerkstelling.

In de eerste vijf jaar na het overlijden moet het bedrijf wel minstens 75% van het tewerkstellingsniveau behouden, en dit jaar na jaar. Gebeurt dit niet? Dan vervalt het recht op het verlaagde tarief volledig.

De activa van de eensmanszaak of het kapitaal van de vennootschap mogen in de eerste vijf jaar na het overlijden niet dalen door uitkering of terugbetalingen. Gebeurt dat toch? Dan wordt het normale tarief evenredig aangerekend, verhoogd met de wettelijke intresten.

De erfgenamen moeten ook jaarlijks bewijzen dat ze nog steeds voldoen aan de voorwaarden voor het verlaagde tarief. Anders vervalt het recht op het verlaagde tarief volledig.

Door een bepaald huwelijksstelsel te kiezen
bespaart u belastingen.

Kan uw huwelijkscontract de successiedruk beperken?

Het huwelijkscontract is een prachtig instrument van financiële planning. Een kleine ingreep doet soms wonderen. Hieronder concrete tips.

VERANDER UW HUWELIJSSTELSEL

Alleen al door een bepaald huwelijksstelsel te kiezen, bespaart u belastingen. Fiscaal is een wettelijk stelsel van gemeenschap van goederen interessanter dan een stelsel van scheiding van goederen.

Waarom? In het stelsel van gemeenschap van goederen valt bij een overlijden slechts de helft van het gemeenschappelijk vermogen in de nalatenschap van de overleden partner. In het stelsel van scheiding van goederen komt het totaal eigen vermogen van de overleden echtgenoot in de erfenis.

Anderzijds is een scheiding van goederen dan weer interessanter indien het echtpaar mekaar wederzijdse schenkingen wenst te doen (over deze techniek, zie verder in deze brochure).

STOP UW EIGEN GOEDEREN IN DE GEMEENSCHAP

Bent u gehuwd onder een gemeenschap van goederen? Ook dan moet u de samenstelling van uw vermogen grondig analyseren. Soms heeft een van de partners een belangrijk eigen vermogen, door een

erfenis of bezit dat dateert van voor het huwelijk. Breng die eigen goederen in de huwelijksgemeenschap in.

Dit kan zowel voor roerend als voor onroerend bezit en de fiscale kost van de inbreng in gemeenschap is in beide gevallen beperkt tot € 50.

SCHRAP DE 'LANGST LEEFT, AL HEEFT'-CLAUSULE

Veel oudere koppels hebben nog een 'langst leeft, al heeft'-clausule.

De huwelijksgemeenschap valt dan in zijn totaliteit en in volle eigendom toe aan de langstlevende ouder. Juridisch levert dit een belangrijk voordeel op, maar fiscaal is het zeer duur!

De langstlevende ouder die absoluut niet wilt dat de kinderen al mee-erven, laat de clausule in het huwelijkscontract.

De hoge erfbelasting is dan de fiscale prijs die u betaalt voor de juridische zekerheid.

Langst leeft, al heeft' - clausule behouden en toch minder erfbelasting betalen.

KIES VOOR HET COMFORT VAN EEN 'KEUZEBEDING'

Is er een mogelijkheid om het voordeel van de 'langst leeft, al heeft'-clausule te behouden en toch minder successierechten te betalen? Zeker.

Vervang de clausule door een 'keuzebeding', ook wel het 'alternatief verblijvingsbeding' genoemd. Het is een nieuwe soort clausule, die de langstlevende echtgenoot een gigantische vrijheid biedt, en tegelijk een groot juridisch én fiscaal comfort. Het keuzebeding biedt meer souplesse. Het huwelijkscontract laat de langstlevende toe vooraf uitgeschreven opties rond de vererving van de huwgemeenschap te bepalen.

De toebedeling kan op verschillende manieren gebeuren:

- ofwel de helft in volle eigendom en de andere helft in vruchtgebruik;
- ofwel de hele gemeenschap in volle eigendom;
- ofwel alle roerende goederen (de huisraad, de spaarcenten enz.) in volle eigendom;
- ofwel alle onroerende goederen (huis, appartement, grond) in volle eigendom enz.

U kunt de keuzemogelijkheden naar hartenlust uitbreiden. De langstlevende ouder maakt na het overlijden een keuze. Hij houdt rekening met zijn vermogenstoestand, met de gezinssituatie en, last but not least, met het fiscaal prijskaartje. Leeft de langstlevende bijvoorbeeld in een perfecte verstandhouding met zijn kinderen en schoonkinderen? Dan is hij niet bang voor inmenging of beperking van zijn beschikkingsvrijheid. En dus voelt hij

niet de noodzaak om goederen van de huwgemeenschap in volle eigendom naar zich toe te trekken. Of wil de langstlevende graag nog reizen? Dan trekt hij alle spaartegoeden naar zich toe in volle eigendom, maar laat hij het vastgoed mee vererven voor de blote eigendom door de kinderen.

Weet dat het keuzebeding ook sinds de inwerkingtreding van de fiscale anti-rechtsmisbruikbepaling (zie eerder) nog steeds een veilige planningstechniek is. Deze techniek is niet geïllustreerd in de "zwarte lijst" zoals opgenomen in de circulaire van de fiscale administratie.

Is het keuzebeding enkel weggelegd voor gehuwden onder een gemeenschapsstelsel. Wat als U gehuwd bent onder **scheiding van goederen** ? Vooreerst is het mogelijk om naast het stelsel van scheiding van goederen een soort mini-gemeenschappelijk vermogen op maat in te bouwen. U opteert dan via het huwelijkscontract voor een scheiding van goederen met toegevoegd intern gemeenschappelijk vermogen (in het notarieel jargon afgekort als een TIGV). De idee is dan dat de scheiding van goederen het dominant basisstelsel blijft (de beroepsinkomsten en wat men hiervan opspaat blijven dus eigen). Echter daarnaast beslissen de echtgenoten (zij zelf dus, en niet de wet!) vrij wat ze in de mini-gemeenschap inbrengen of daar in de toekomst willen in zien terecht komen. Eenmaal dergelijke gemeenschap contractueel is aangemaakt, kunnen de echtgenoten daar dan vervolgens dezelfde toebedelingsmechanismen als bij een stelsel van gemeenschap van goederen op loslaten (o.a. dus ook het keuzebeding).

LAS BIJ SCHEIDING VAN GOEDEREN EEN FINAAL VERREKEN-BEDING IN

Het stelsel van scheiding van goederen heeft een belangrijk nadeel.

Na een tijd ontstaan er scheef trekkingen in de vermogensaanwas. Dat gebeurt bijvoorbeeld als de man beroepsactief blijft en de vrouw voor de opvoeding van de kinderen haar professionele carrière afbouwt of stopzet. De juiste clause in het huwelijkscontract verhelpt daaraan.

Het 'finaal verrekeningsbeding' trekt een en ander recht, op het 'einde van de huwelijksrit', bij ontbinding van het huwelijksstelsel door overlijden. Er ontstaat in hoofde van de 'arme' echtgenoot een schuldvordering op de 'rijke echtgenoot'. Deze verrekening kan zeer ver gaan. Alle zogenaamde 'aanwinsten', alles wat u tijdens het huwelijk vergaarde anders dan door erfenis of schenking, worden bijvoorbeeld verrekend.

In Nederland wordt dit een 'alsof-beding' genoemd. Het echtpaar is gehuwd onder scheiding van goederen. Maar intern verrekenen ze met elkaar, 'alsof' zij gehuwd waren onder het stelsel van algehele gemeenschap van goederen. Zo'n beding levert een belangrijke fiscale besparing in de erfbelasting.

Vermeld uitdrukkelijk dat de werking van het alsof-beding beperkt wordt tot het overlijden. Anders speelt het ook bij echtscheiding. En dat is misschien niet altijd de bedoeling ...

Formuleer het alsof-beding facultatief. De langstlevende krijgt dan de keuze om het beding in te roepen, of niet.

Volgens de actuele rechtspraak is de vordering die de langstlevende echtgenoot krachtens het verrekenbeding uitoefent vrij van erfbelasting. Weet echter dat de fiscus een hevige strijd aan het voeren is tegen deze planningstechniek. Bij gebruik van deze techniek riskeert U in bepaalde gevallen in een juridisch gevecht met de fiscus verzeild te geraken. Laat U hierover informeren door Uw notaris.

Anderzijds dient gezegd dat het finaal verreken-beding niet op de "zwarte lijst" staat van de fiscus en dus geen constructie is die de fiscale administratie schijnbaar wil bestrijden met de anti-rechtsmisbruikbepaling.

WAT MET DE ZOGENAAMDE STERFHUIS-CLAUSULE ALS U ZIEK WORDT?

Bent U gehuwd onder een stelsel van gemeenschap van goederen en komt U te overlijden met kinderen, dan behoudt Uw partner de helft van de huwgemeenschap (waarvan hij/zij zelf al eigenaar is) in volle eigendom, en op de andere helft erft hij/zij in principe slechts het vruchtgebruik (en betaalt daar successierechten op). Wilt U dat de langstlevende méér krijgt (bv. de volledige huwgemeenschap in volle eigendom), dan kan U in Uw huwelijkscontract een 'langst-leeft-al-heeft'-clause of beter nog een keuzebeding inlassen (zie eerder). Op wat de overlevende méér krijgt dan zijn eigen helft, betaalt hij/zij opnieuw de erfbelasting (dit bij toepassing van art. 2.7.1.0.4 VCF).

Echter, wanneer het zo goed als vaststaat wie er eerst zal overlijden, namelijk omdat één van de huwelijkspartners terminaal ziek is, dan kon men tot voor kort de erfbelasting vermijden door nog snel een zogenaamde ‘sterfhuisclausule’ in te lassen in het huwelijkscontract. Het typische aan deze clausule bestaat er in dat men de ganse huwelijksgemeenschap in volle eigendom toewijst aan een welbepaalde, met naam en toenaam in het contract genoemde partner, te weten de gezonde partner. Raar maar waar, in zo’n geval hoefde de langstlevende partner in totaal geen erfbelasting te betalen op de gemeenschapsgoederen die hem/haar werden toebedeeld.

Het resultaat was dus hetzelfde als bij een keuzebeding, maar wel véél goedkoper. De fiscus was het er over eens dat er in zo’n geval geen erfbelasting hoefde betaald te worden, omdat deze clausule gebruik maakte van een klein hiaat in onze fiscale wetgeving. Art. 2.7.1.0.4 VCF eist voor zijn toepassing namelijk een overlevingsvoorwaarde en deze wordt net niet gesteld bij de sterfhuisclausule, vandaar. Er bestonden bovendien meerdere publiek gemaakte administratieve beslissingen waarin de belastingvrijdom van de sterfhuisclausule formeel bevestigd werd.

Eind december 2010 kwam er nog meer goed nieuws. Deze keer van ons hoogste gerechtshof, het Hof van Cassatie. Dat stelde dat wanneer de zieke partner eerst eigen goederen in de huwelijksgemeenschap had ingebracht en vervolgens de aldus “opgeblazen” huwelijksgemeenschap bij zijn overlijden volledig toewees aan zijn gezonde partner, er ook in dat geval geen successierecht

diende betaald te worden.

Aan deze goed-nieuws-show werd evenwel abrupt een eind gemaakt. Plotsklaps veranderde de fiscale administratie het geweer van schouder en besliste ze om op de sterfhuisclausules toch successierechten te gaan heffen (fiscale beslissing van 15 juli 2011). Deze ommezwaai kwam als een donderslag bij heldere hemel.

Intussen zag met ingang van 1 juni 2012 ook de nieuwe fiscale antimisbruikbepaling het daglicht. In de administratieve circulaire die de fiscus in het kielzog van deze nieuwe maatregel uitvaardigde staat de sterfhuisconstructie sindsdien op de “zwarte lijst” van misbruik. De fiscus is van oordeel dat de belastingplichtige zich louter om fiscale redenen buiten de doelstelling van art. 2.7.1.0.4 VCF plaatst.

Tal van auteurs verdedigen ondertussen de stelling dat de sterfhuisclausule door de fiscus ten onrechte als fiscaal misbruik wordt bestempeld. Bovendien hebben, ook na het cassatie-arrest van december 2010 en na de beslissing van de fiscale administratie van 15 juli 2011, diverse lagere rechtbanken uitspraak gedaan en allen verdedigen ze de stelling dat de sterfhuisclausule tot geen heffing van de erfbelasting aanleiding kan geven.

Eén zaak is zeker. Als U thans nog een sterfhuisclausule inschrijft in Uw huwelijkscontract zal de fiscus onverbiddeijk de erfbelasting heffen. Zij is vast van plan deze planningstechniek te bestrijden. Zijn Uw erfgenamen het daarmee niet eens dan zullen ze naar de rechtbank moeten stappen om gelijk te krijgen.

De gehuwde belastingplichtigen waarvan er één zwaar ziek is, zullen dus voortaan - best na overleg met hun adviseur - een afweging moeten maken.

Ofwel last men alsnog de sterfhuisclausule in en tracht men zijn gelijk te halen voor de fiscale rechter. Er zijn een aantal goede argumenten die maken dat U mogelijks effectief in het gelijk wordt gesteld, maar men weet maar nooit.

Ofwel opteert men voor alternatieve technieken. Zo kan er bv. voor roerende goederen (geld, effecten, ...) geopteerd worden voor de (iets duurdere) 'last minute' schenking tussen echtgenoten tegen 3%, die wel volledige zekerheid biedt als techniek van successieplanning (zie over de fiscaliteit van de roerende schenking verder in deze brochure). Opgelet echter, dit kan enkel voor 'eigen' goederen, niet voor goederen die in de gemeenschap zitten. Voor onroerende goederen zijn de mogelijkheden echter beperkter.

Ook het keuzebeding blijft nog steeds een aantrekkelijk alternatief maar geeft U geen volledige vrijstelling van de erfbelasting. Hoe groot de effectieve successiefactuur zal zijn, hangt bij het keuzebeding af van de uiteindelijke keuze die gemaakt wordt door de langstlevende.

Bepaalde testamentaire technieken leiden tot een fikse belastingbesparing.

Het hoe en waarom van een testament

Het testament is een relatief eenvoudig en tegelijk handig instrument voor fiscale successieplanning.

Bepaalde testamentaire technieken leiden tot een fikse belastingbesparing.

HET 'VERDEEL-EN-HEERS' TESTAMENT

We inspireren ons op de Romeinse staatsman, Julius Caesar, die successen boekte met zijn 'divide et impera'-politiek. De tarieven van de erfbelasting zijn progressief. Hoe hoger het geërfde bedrag, hoe hoger het percentage erfbelasting voor de erfgenamen. De oplossing is eenvoudig. Snijd de erfenistaart in zoveel mogelijk kleine stukjes, en verdeel ze onder zoveel mogelijk gegadigden. Ieder krijgt een kleiner stuk, maar de kans op een fiscale kater is kleiner. De berekening van de erfbelasting herbegint elke keer bij de laagste schijf.

Een voorbeeld: een bemiddelde weduwe woont in Vlaanderen en heeft een roerend vermogen van € 900.000. Ze heeft drie kinderen: An, Peter en Stijn. Ieder van deze kinderen heeft ook kinderen: An drie, Peter één en Stijn twee.

Er zijn dus in totaal zes kleinkinderen.

Zonder 'verdeel-en-heers'-testament:

Volgens het wettelijk erfrecht erven An, Peter en Stijn ieder één derde deel van de nalatenschap, of ieder € 300.000.

Ze betalen alledrie € 33.000 erfbelasting.

Het totaal van de verschuldigde erfbelasting is dan: € 99.000.

Met een 'verdeel-en-heers'-testament:

Stel: de weduwe stelde een testament op, waarin ze per kindsstaak een gelijk deel (namelijk één derde) van haar vermogen toevertrouwt, verdeelbaar in gelijke delen onder het kind en de kleinkinderen van die staak.

Dan ontvangt de familiestaak die bestaat uit An en haar drie kinderen samen € 300.000, of ieder € 75.000. Hierop betalen An en haar drie kinderen ieder € 3.750 erfbelasting of samen € 15.000. Ook Peter en zijn kind krijgen samen € 300.000, of ieder € 150.000. Zij betalen hierop allebei € 10.500 of samen € 21.000 erfbelasting. De staak van Stijn en zijn twee kinderen krijgt eveneens € 300.000, ieder dus € 100.000. De erfbelasting bedraagt voor ieder € 6.000 of samen € 18.000.

In totaal betalen de drie kindsstaken samen € 54.000 erfbelasting. (€ 15.000 + € 21.000 + € 18.000).

Bovenstaande techniek heet in het jargon van estate-planners 'generation skipping'. 'Haasje-over' spelen en uw kleinkinderen betrekken in uw successieplanning doet fors besparen op de erfbelasting.

Hou er wel rekening mee dat uw kinderen een beschermd erfdeel hebben. Gebruik deze techniek alleen met het vrij beschikbaar deel van uw vermogen of overleg met uw kinderen.

Dankzij het ‘verdeel-en-heers’-testament doet onze weduwe haar erfgenamen in ons voorbeeld een cadeautje van: € 99.000 - € 54.000 = € 45.000!

UITSPAREN OP DE LATERE VEREFFENING

Stel: Willy heeft twee kinderen, Ann en Luc. Hij bezit, naast zijn gezinswoning, een appartement in Antwerpen en een appartement in Brussel, die hij als belegging heeft gekocht en verhuurt. Beide appartementen zijn € 300.000 waard. Stelt Willy geen testament op? Dan erven Ann en Luc de beide appartementen samen in onverdeeldheid - ieder voor de helft. Willen ze later uit onverdeeldheid treden, om Ann alleen-eigenaar te maken van het appartement in Brussel en Luc van dat in Antwerpen? Dan betalen ze het ‘verdelingsrecht’.

Dat is een registratiebelasting van 2,5% of 1% op de totale verkoopwaarde van beide appartementen samen. (de 1% geldt nog steeds in Brussel en Wallonië; voor een onroerend goed in Vlaanderen gelegen is het tarief intussen tot 2,5% opgetrokken). In dit geval: € 300.000 x 1% = € 3.000 + € 300.000 x 2,5% = € 7.500, dus een totaal kost aan latere registratiebelasting van € 10.500 (plus de notariskosten). Dit kan Willy perfect vermijden. Hoe? Heel eenvoudig: hij maakt een testament waarbij hij het Brussels appartement legateert aan Ann en het Antwerps appartement aan Luc. Ze erven dadelijk in alleen-eigendom een appartement. Er moet geen uitonverdeeldheidtrekking meer gebeuren.

Dankzij een testament vermijdt u in sommige gevallen registratiebelasting op de latere vereffening-verdeling van de erfenis.

HET RESTLEGAAT

Een restlegaat is een testament waarbij u twee begunstigden aanstelt in één testament. De eerste begunstigde erft in eerste instantie alles. Wat na zijn dood overblijft – de ‘rest’ – gaat niet naar zijn wettelijke erfgenamen, maar naar de tweede begunstigde die u in uw testament al aanwijst.

Een concreet voorbeeld: Jozef heeft twee kinderen. Hij schrijft in zijn testament: “Wat ik aan mijn zoon Petrus legateer, gaat als hij sterft en wat hij hiervan zelf achterlaat, naar zijn broer Lucas.” Zo’n restlegaat levert een interessant fiscaal resultaat op. De eerste begunstigde wordt onderworpen aan de erfbelasting, zoals bij een normaal legaat. De tweede begunstigde betaalt de erfbelasting op wat overblijft. Maar voor de bepaling van het tarief van deze tweede successie wordt rekening gehouden met de verwantschapsband tussen de oorspronkelijke testamentmaker en de tweede verkrijger.

In ons voorbeeld van daarnet: Lucas erft van zijn broer Petrus uit het restlegaat. Daarop betaalt hij de erfbelasting volgens het goedkope tarief ‘rechte lijn’, tussen ouders en kind, en niet volgens het veel duurdere tarief ‘tussen broers’.

Dit is interessant voor ouders die fiscaalvriendelijk de overgang organiseren van de goederen die hun kinderloos kind van hen erft, naar diens broer en zussen.

VERDIEN JE HEMEL MET EEN DUO-LEGAAT

Goed nieuws voor de filantropen van het laatste uur! Met een duo-legaat kan je je hemel verdienen. Mensen op leeftijd bezinnen zich vaak over het opmaken van een testament. Zeker wanneer ze geen directe erfgenamen nalaten zoals kinderen, broers of zussen. Ze wensen zelf te bepalen welke bestemming hun vermogen na hun dood zal krijgen en willen zodoende de grillige regels van het wettelijk erfrecht buiten spel zetten. Alleenstaanden zonder naaste familieleden uiten dan vaak de wens dat één of meer specifieke goederen uit hun patrimonium zoals een waardevol schilderij, hun appartement of een zekere som geld in handen komen van een goede vriend(in). Niet zelden is dat een persoon die hen in hun laatste levensjaren hulp en bijstand heeft verleend. Naast dergelijk specifiek legaat, zien we vaak gebeuren dat deze mensen het gros van hun bezittingen (bv. hun spaartegoeden) in hetzelfde testament vermaken aan één of ander 'goed doel' zoals Kom op tegen Kanker, het Rode Kruis of een andere liefdadigheidsinstelling.

Het spreekt van zelf dat zeer nobele gedachten aan de oorsprong van dit soort testamenteën liggen en dat dit alleen maar kan toegejuicht worden. Anderzijds is het zeer de vraag of het gewenste effect wel bereikt wordt. Men mag niet uit het oog verliezen dat onze erfbelasting vanuit een dubbel opzicht progressief is opgebouwd. Het tarief klimt vooreerst op naargelang de hoegrootheid van het vermogen dat men nalaat. Hoe hoger de waarde van de nalatenschap, hoe hoger de erfbelasting. Daar komt nog bij dat voor het bepalen van het toepasselijk tarief de wetgever de erfgenamen onderverdeeld

heeft in diverse categorieën. Hoe verder de verwantschapsband tussen de overledene en de erfgenaam hoe hoger de erfenisrechten oplopen. Erfgenamen die hoegenaamd geen enkele familieband met de overledene hebben worden belast aan het tarief "vreemden". De erfbelasting loopt hier snel zeer hoog op.

Om een idee te geven. In Vlaanderen betalen deze erfgenamen 45% op de eerste schijf van € 75.000, op de schijf van € 75.000 tot € 125.000 betalen ze 55% en eenmaal boven de € 125.000 zit men aan 65%.

Het kan nog erger!

In Wallonië is het hoogste tarief tussen vreemden thans 80% en komt zodoende gevaarlijk dicht in de buurt van de confiscatie Het mag duidelijk zijn dat testamenteën die legaten bevatten ten voordele van "vreemden" vaak voor financiële verrassingen zorgen in de praktijk. Het lijken wel vergiftigde geschenken.

Toch bestaan er mogelijkheden om de pijn te verzachten. De techniek van het duo-legaat behoort daartoe. Het procedé is trouwens goed gekend in de middens van de liefdadigheidsinstellingen. Geregeld besteden ze er in de folders die ze onder het publiek verspreiden de nodige aandacht aan om zodoende de fundraising via erfenissen aan te moedigen. In essentie komt het duo-legaat er op neer dat men op een bijzonder handige manier gebruik maakt van de wettelijk toegelaten mogelijkheid om in een testament een last te koppelen aan het legaat dat men een bepaald iemand geeft.

De last die men zijn erfgenaam oplegt zal er hier concreet in bestaan de erfbelasting te moeten betalen die een ander erfgenaam, die eveneens in het testament voorkomt, normaal zou moeten dragen. Deze laatste krijgt zodoende in feite een legaat vrij van erfbelasting.

De minst belaste betaalt voor de hoger belaste.

Meer in het bijzonder komt het er bij het duolegaat op aan de zaken in het testament zo te organiseren dat het legaat toekomende aan de in het testament aangewezen erfgenaam die normaal aan het hoogste tarief wordt belast, wordt verkleind en anderzijds het legaat dat toekomt aan de erfgenaam die van een lager belastingtarief kan genieten wordt verhoogd, waarbij men deze laatste de plicht oplegt om de erfbelasting van de eerste voor zijn rekening te nemen. De inschakeling van liefdadigheidsinstellingen die de vorm van een vzw of private stichting aannemen is in deze de sleutel van de oplossing. Vzw's en private stichtingen betalen immers krachtens een uitzonderingsbepaling in onze Vlaamse Codex Fiscaliteit (VCF) een sterk verlaagd erfenisrecht (in Vlaanderen 8,5%, in Wallonië 7% en in Brussel 25% of 12,5% naargelang het geval).

Voorbeeld

Paul Devos is 69 jaar, woonachtig in Zaventem, en voor deze oefening per hypothese alleenstaand (niet gehuwd en kinderloos). Op zijn sterfbed treft men een testament aan waaruit blijkt dat hij zijn totaal vermogen, € 25.000 op een depositorekening (Paul heeft zeer goed geleefd en besloten geen geld mee te nemen naar het graf), bij legaat nalaat aan zijn goede vriend Karel (waarmee hij niet

samenwoont). Karel betaalt hierop 45% successierechten (tarief vreemden), of € 11.250. Hij houdt bijgevolg slechts netto € 13.750 over. Beter ware geweest dat Paul in zijn testament Karel slechts € 15.000 had toebedeeld en bv. aan de vzw Artsen zonder Grenzen het saldo, zijnde € 10.000, met uitdrukkelijke opdracht (last) dat deze vzw ook de successierechten moest betalen op het legaat van Karel. De situatie zou er dan totaal anders uit gezien hebben. Karel zou netto de 'volle pot' of € 15.000 ontvangen hebben. Op grond van de termen van het testament moest immers niet hij maar de vzw Artsen zonder Grenzen zijn successierechten betalen.

De vzw Artsen zonder Grenzen zou met de € 10.000 die ze in dit alternatief scenario zou ontvangen hebben alle successierechten moeten betalen hebben, te weten:

- a) op het legaat van Karel:
 $€ 15.000 \times 45\% = € 6.750$ en
- b) op haar eigen legaat:
 $€ 10.000 \times 8,5\% = € 850$.

De fiscus zou dus bij toepassing van het duolegaat 'slechts' aan de haal zijn gegaan met € 7.600 (6.750 + 850) wat minder is dan de € 11.250 in de eerste hypothese zonder duolegaat. Karel, ondanks het feit dat hij bruto minder toebedeeld zou gekregen hebben zou er netto toch meer aan over hebben gehouden (€ 15.000 in plaats van € 13.750). De paradox van hoe je door minder te krijgen toch meer kan overhouden! Bovendien zou Paul een goede daad hebben gesteld (en allicht zijn hemel verdiend hebben) door de vzw Artsen zonder Grenzen een financiële ruggensteun te geven. Iedereen tevreden (behalve de fiscus).¹

¹In dit cijfervoorbeeld is om het eenvoudig te houden abstractie gemaakt van de vermindering (belastingkrediet) die bestaat voor kleine erfelen binnen het tarief "vreemden".

En wat met de fiscale antimisbruikbepaling?

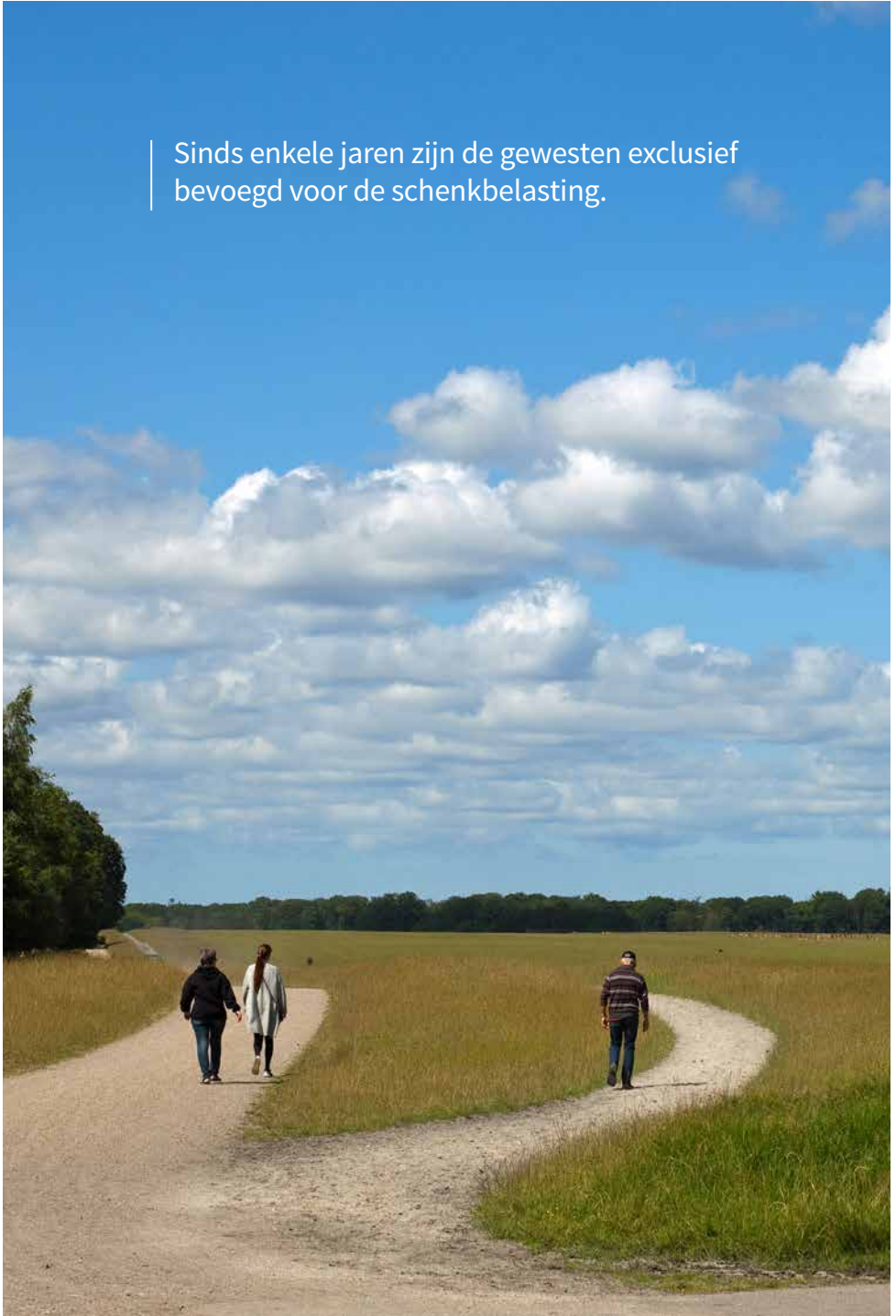
Mogelijks komt de techniek van het duo-legaat U als zeer “gekunsteld” over en stelt U zich de vraag of de fiscus die zo maar duldt. In het bijzonder zal U zich misschien afvragen of ze dit niet zal bevechten met de antimisbruikbepaling (zie eerder in deze brochure). Welnu dit lijkt niet het geval te zijn. In de eerste administratieve circulaire die na de totstandkoming van de nieuwe fiscale antimisbruikbepaling in juli 2012 het daglicht stond, stond het duo-legaat nog op de “zwarte lijst”. Het werd niet echt verboden maar er werd een voorwaarde aan gekoppeld. Het legaat dat finaal netto in handen kwam van het goede doel diende voldoende “substantieel” te zijn. Echter, in een latere circulaire van april 2013 heeft de fiscus het duo-legaat volledig van de zwarte lijst gehaald, idem bij de circulaire van 16 februari 2015.

De fiscus is namelijk tot het inzicht gekomen dat planningstechnieken die opgebouwd zijn via testament nooit in het toepassingsgebied van de nieuwe antimisbruikbepaling kunnen terechtkomen.

De toepassing van deze bepaling vergt immers dat de juridische “daad” gesteld is door hij/zij die de belasting moet betalen. Welnu bij testamenten is dat niet het geval. Een testament is het werk van de testator. De erfbelasting wordt niet door hem betaald maar door zijn erfgenamen. Het zijn niet deze laatsten die aan de basis liggen van de constructie ter omzeiling of vermindering van de verschuldigde belasting (in casu: de erfbelasting) met als gevolg dat bij testamentaire technieken de antimisbruikbepaling door de fiscus niet van stal kan gehaald worden.

Sinds enkele jaren zijn de gewesten exclusief bevoegd voor de schenkbelasting.

De (roerende) schenking: het paradepaardje van de successieplanning

In deel 1 van de brochure hadden we het reeds zeer uitgebreid over de schenking en de diverse schenkingstechnieken, evenals de mogelijkheid om allerlei voorwaarden en lasten te koppelen aan de schenking. Hieronder blijven we even stilstaan bij de fiscaliteit van de schenking, in eerste instantie wanneer de schenking een roerend goed tot voorwerp heeft, en wat verderop wat de onroerende schenking betreft.

REGIO'S AAN DE MACHT

Sinds enkele jaren zijn de gewesten exclusief bevoegd voor schenkbelasting.

Gevolg: de tarieven van de schenkbelasting verschillen in het Vlaams, Brussels en Waals Gewest. Het 'localisatiecriterium' bepaalt welk gewestelijk fiscaal regime van toepassing is. De regel is eenvoudig.

De fiscale woonplaats van de schenker is het enige relevante criterium.

Spelen dus geen enkele rol: de plaats van het notariskantoor waar de schenkingsakte getekend wordt, de woonplaats van de begiftigde, de plaats waar het geschonken roerend of onroerend goed zich bevindt.

De fiscale woonplaats van de schenker wordt beoordeeld in een tijds kader van vijf jaar die aan de schenking voorafgaan. Woonde de schenker in de vijf jaar voor de schenking in meerdere gewesten? Dan telt het gewest waar hij het langst gewoond heeft.

BELASTINGVRIJ WEGGEVEN

U bespaart heel wat erfbelasting met **roerende** schenkingen tijdens uw leven. We denken aan geld, aandelen van het bedrijf, private effectenportefeuilles, waardevolle antieke meubelstukken, een kunstcollectie enz.

U kunt een aantal van die dingen totaal belastingvrij doorgeven aan de volgende generatie via technieken als de handgift, bankgift of via een buitenlandse notaris (zie omtrent deze technieken, deel 1 van deze brochure).

Dergelijke belastingvrije schenkings-technieken hebben een belangrijk nadeel. Sterft de schenker binnen de drie jaar na de schenking? Dan is hij er op fiscaal vlak aan voor de moeite. De waarde van wat belastingvrij werd geschonken moet in de aangifte van successie opgenomen worden. Het ondergaat alsnog de erfbelasting. Niemand weet wanneer hij zal sterven. Daarom is een belastingvrije schenking 'risky business'.

Effecten op naam kunt u niet via handgift wegschenken. Ook wie roerende goederen wilt wegschenken met voorbehoud van vruchtgebruik, kan geen gebruik maken van de handgift of bankgift.

VIA EEN BELGISCHE NOTARIS: ZEER LAAG TARIEF

U kunt ook tegen behoorlijk laag tarief schenken, via een notariële schenkingsakte verleden voor een Belgische notaris. De opmaak van een authentieke schenkingsakte biedt rechtszekerheid. Er kunnen tal van interessante voorwaarden en lasten in de schenking ingebouwd worden.

Ook speelt het risico van de termijn van drie jaar niet. Sterft u binnen de drie jaar na de notariële schenking? Dan hebt u definitief afgerekend met de fiscus. De schenkbelasting is de eindbelasting. Er is geen erfbelasting meer verschuldigd.

De notariële roerende schenking kan in elk gewest gebeuren tegen een vast, laag tarief.

EEN OVERZICHT:

VLAANDEREN

Roerende goederen schenkt u in Vlaanderen op belaste wijze, dus via een Belgische notaris, tegen een vlak tarief van 3% voor schenkingen in rechte lijn, tussen echtgenoten en samenwonenden en van 7% in alle andere gevallen. Dit tarief geldt ongeacht de aard en de waarde van het roerend goed.

BRUSSEL

De Brusselse regeling voor de belaste roerende schenking is dezelfde als de Vlaamse. Er is één verschil: de 3% is alleen weggelegd voor de wettelijk samenwonenden. Tussen feitelijk samenwonenden geldt de 7%.

WALLONIE

In Wallonië is de regeling heel complex, en wijkt op veel punten af van de Vlaamse en de Brusselse. Hou er ook rekening mee dat de spelregels vanaf 1 januari 2014 gewijzigd zijn.

In principe schenkt u roerende goederen tegen:

- 3,3 % in rechte lijn, tussen echtgenoten en wettelijk samenwonenden;
- 5,5 % tussen broers, zussen, ooms, tantes, neven en nichten.
- 7,7 % tussen alle anderen.

Maar aan deze vaste tarieven hangen soms bepaalde voorwaarden.

De materie is behoorlijk ingewikkeld. Raadpleeg uw notaris.

GOKSCHENKINGEN, IN LAS VEGAS-STIJL

Sommige burgers vinden de hierboven vermelde vlakke tarieven 3% of 7% nog te veel. Zij kiezen voor de handgift, de bankgift of de schenking via een buitenlandse notaris. Ze betalen dus geen schenkbelasting. En bidden vurig dat de schenker nog minstens drie jaar in leven blijft. (Langer mag ook uiteraard, maar drie jaar is het strikte minimum.)

Zingt de schenker het nog drie jaar uit? Dan heeft de gokker geluk en heeft hij geen belastingen betaald. Geen schenkbelasting dankzij de belastingvrije formule.

En ook geen erfbelasting.

Sterft de schenker binnen de drie jaar?

Dan heeft de gokker pech. Hij moet alsnog erfbelasting betalen. Hij moet de belastingvrije schenking spontaan vermelden in de aangifte van nalatenschap. Anders pleegt hij fraude!

De gokkers nemen een goed berekend risico. Het loopt eigenlijk alleen écht fout als de schenker binnen de drie jaar plots sterft, bijvoorbeeld door een hartstilstand of een auto-ongeluk. Sterft de schenker pas na een ziekte?

Dan grijpt de gokker in. Hij haalt de handgift- of bankgiftdocumenten vanonder het stof, of de schenkingsakte die via Nederlandse notaris was opgesteld, en biedt deze nog snel aan op een Belgisch registratiekantoor. Hij betaalt de schenkbelasting van 3% of 7% en de kous is af. Hij rekent in extremis af met de fiscus.

Opgelet! Betaalt u de schenkbelasting in een later stadium op basis van de oude handgift- of bankgiftdocumenten of op basis van de in Nederland verleden schenkingsakte? Dan doet u dat wel op de verkoopwaarde van de geschonken goederen ten tijde van de aanbidding ter registratie van deze documenten. En dus niet op basis van de oude, misschien lagere, verkoopwaarde ten tijde van de schenking.

Sommige gokkers gaan nog een stapje verder. Ze doen een belastingvrije schenking van roerende goederen. Meteen daarna sluiten ze bij een verzekeraar voor drie jaar een overlijdensverzekering op het hoofd van de schenker af. Sterft de schenker de zo gevreesde plotselinge dood binnen de drie jaar na de belastingvrije schenking, dan dekt de verzekeringspolis de erfbelasting. Informeer best even over de hoogte van de verzekeringspremies. Is de schenker op hoge leeftijd? Of blaakt hij niet echt meer van gezondheid? Dan kan dat bedrag wel eens tegenvallen ...

Nog een laatste bedenking bij deze techniek met toch wel zeer hoog 'Las-Vegas'-gehalte. Elk schenkingsdossier is anders. Weeg geval per geval de voor- en nadelen af.

Een schenking via een Belgische notaris mét fiscale gemoedrust versus het 'avontuur' van de belastingvrije 'gok'schenking.

DE 'DOORGEEFSCHENKING'

WAT

De techniek is vrij nieuw. Officieel heet dit: een schenking met 'fideicommiss de residuo'. Het is een tweetrapsprocedé, waarbij de eigenaar dezelfde goederen opeenvolgend aan verschillende personen schenkt.

De schenker schenkt aan een eerste begiftigde, de bezwaarde. Daarbij bepaalt hij dat wat overblijft van die schenking, het residuum, bij het overlijden van de eerste begunstigde automatisch naar een tweede begiftigde gaat, de verwachter. Ook de verwachter wordt door de schenker expliciet aangewezen.

Twee personen worden dus in één beweging de begunstigde van dezelfde schenking. De tweede begiftigde moet alleen wachten tot de eerste is gestorven. De eerste begunstigde moet de geschonken goederen niet bewaren of intact houden. De tweede begiftigde ontvangt slechts wat na de dood van de bezwaarde overblijft.

Ook de tweede begiftigde krijgt rechtstreeks van de schenker - en dus niet van de bezwaarde. Daarom moet deze tweede begiftigde al bestaan op het ogenblik van de schenkingsakte, dat wil zeggen geboren of minstens al verwekt zijn. De tweede begiftigde moet - net zoals de eerste begiftigde - de schenking uitdrukkelijk aanvaarden tijdens het leven van de schenker.

De doorgeefschenking biedt ook fiscale mogelijkheden.

WANNEER TOEPASSEN

In drie concrete gevallen is de doorgeefschenking een nuttig instrument:

- tussen kinderloze echtgenoten
De volle eigendom wordt eerst vermaakt aan de langstlevende huwelijkspartner. Alles wat die niet opmaakt, gaat in tweede orde terug naar de eigen familie van de schenker.
- in relatie tot een gehandicapt kind
Ouders van een gehandicapt kind willen de persoon of de instelling belonen die zich over hun kind ontfermt, als zij zelf gestorven zijn. Ze vermaken bepaalde goederen aan het gehandicapt kind. En wijzen meteen de tweede begiftigde aan, die alles krijgt wat het gehandicapte kind niet heeft verteerd.
- In de relatie grootouders - ouders - kleinkinderen X en Y hebben drie kinderen (A, B en C), die ieder op hun beurt twee kinderen hebben. X en Y schenken dan bijvoorbeeld hun effectenportefeuille aan hun kinderen, met beding dat wat bij hun dood overblijft automatisch naar hun kleinkinderen gaat, 'per staak'.

FISCAAL INTERESSANT

De doorgeefschenking biedt ook fiscale mogelijkheden. Ook de fiscus gaat daarmee akkoord. Dat blijkt uit een recent geval, van een schenking van een beleggingsportefeuille tussen grootouders - ouders - (klein)kinderen.

De fiscus besliste als volgt. Op de eerste schenking, van de grootouders naar hun eigen kinderen, wordt 3% (in Vlaanderen en Brussel) schenkbelasting geheven. Bij de dood van de kinderen treedt de tweede schenking in werking.

De kleinkinderen betalen dan 'op wat rest', opnieuw schenkbelasting van 3%.

Op deze tweede schenking worden dus geen erfbelasting geheven. Dat is een belangrijk fiscaal voordeel.

De schenkende opa 'bevriest' het schenkingstarief. Als de kleinkinderen de goederen krijgen van hun eigen ouders, gebeurt dit volgens het schenkingstarief uit de tijd dat opa de schenking deed, nu dus 3% (in Vlaanderen en Brussel). Ook al is dat tarief ondertussen een stuk hoger. En wat als het tarief daalt tot onder de 3%? Geen paniek. De eerste begiftigden geven dan al tijdens hun leven door aan hun kinderen tegen dit lager tarief.

DE BEDRIJFSSCHENKING

Sinds enkele jaren heeft elk gewest een fiscale gunstregeling voor de 'bedrijfsschenking'. Dat is een schenking met een specifiek voorwerp, namelijk een eenmanszaak of de aandelen van een (exploitatie)vennootschap. De regeling verschilt fors van gewest tot gewest en er zijn zeer veel toepassingsvoorwaarden.

We beperken ons hier tot de essentiële basiskennis. Voor meer details raden we de bedrijfsleider aan samen met zijn accountant een bezoek te brengen aan de notaris.

De aantrekkingskracht van de regeling is het tarief. In Vlaanderen kan een bedrijfsschenking onder bepaalde voorwaarden tegen 0%. De spelregels voor de schenking zijn in Vlaanderen identiek als deze die gelden voor de Vlaamse gunstregeling (3% of 7%) die terzake de vererving van het familiebedrijf gelden (zie voor een bespreking van de basisregels hiervan, eerder in deze brochure).

In Brussel kan een bedrijfsschenking tegen 3% plaatsvinden en in Wallonië aan 0%. Dat zijn vlakke tarieven. De waarde van het geschonken bedrijf is niet relevant. De schenking gebeurt via een notariële akte (en in Vlaanderen mits aanhechting van een attest afgeleverd door de Vlaamse Belastingdienst die bevestigt dat de 0%-regeling van toepassing is).

In alle gewesten moet u ook een bepaalde periode na de schenking aan een resem voorwaarden voldoen, als u het fiscaal voordeel wilt behouden.

De bedrijfsschenking heeft ook een belangrijk burgerrechtelijk voordeel. Goederen waarover iemand door schenking beschikt, worden bij het overlijden van de schenker opnieuw in de erfenis gebracht, om de gelijkheid tussen de erfgenamen te herstellen. Normalerweise gebeurt deze inbreng volgens de waarde van de goederen op het ogenblik van het overlijden van de schenker.

Maar voor goederen die geschonken worden via het fiscaal gunstregime van de bedrijfsschenking, kijkt men naar de waarde op het moment van de schenking. Dit is belangrijk voor de begiftigde. Want ondertussen kreeg het geschonken bedrijf, dankzij bloed, zweet en tranen van de begiftigde, een meerwaarde. Op die manier moet de begiftigde, bij het overlijden van de schenker, die meerwaarde niet afrekenen met zijn co-erfgenamen.

Om schenkingen via authentieke akte in België te stimuleren wordt in de, sinds 1 januari 2012, ingevoerde **Vlaamse** regeling de **'verdachte periode'** voorafgaand aan het overlijden tot zeven jaar verlengd voor schenkingen van activa en aandelen van familiale vennootschappen, die niet werden geregistreerd of onderworpen aan de vrijstelling van schenkingsrechten (art. 2.7.1.0.5 VCF). Met andere woorden, indien de schenking niet voor een Belgische notaris wordt verleden, dan zal toch de erfbelasting verschuldigd zijn bij een overlijden binnen de zeven jaar.

DE WEDERZIJDSE SCHENKING TUSSEN ECHTGENOTEN

De schenking tussen echtgenoten is een techniek van successieplanning die sinds kort aan belangstelling wint. Niet onterecht. Het verzekert de langstlevende van een voldoende groot vermogen om in zijn levensonderhoud te blijven voorzien. Bovendien behandelt de fiscus dit soort schenkingen met milde hand.

Kinderloze echtparen voelen vaak de behoefte om het geheel of minstens een belangrijk deel van hun vermogen aan de langstlevende te doen toekomen. En ook echtparen met kinderen willen soms (een deel) van hun vermogen exclusief voorbehouden voor mekaar. Als het van de wetgever afhangt erft de langstlevende echtgenoot enkel vruchtgebruik op de bezittingen van de partner die als eerste overlijdt. De kinderen erven meteen de blote eigendom. Is men gehuwd onder gemeenschap van goederen en zijn er geen kinderen, dan erft de langstlevende echtgenoot wel de ganse gemeenschap in volle eigendom. Maar ook in dat geval blijft zijn of haar erfrecht beperkt tot een vruchtgebruik op de zogenaamde 'eigen' goederen van de overledene (zijn voorhuwelijks bezit of de goederen die hij tijdens het huwelijk heeft verkregen door erfenis of schenking). Is men kinderloos en gehuwd onder scheiding van goederen, dan is er geen huwgemeenschap, en erft de langstlevende ook in dat geval enkel vruchtgebruik op de eigen bezittingen van de partner die eerst overlijdt. De blote eigendom gaat dan naar zijn naaste familieleden (bv. broers of zussen of de ouders als die nog in leven zijn).

Wil men mekaar meer geven dan wat de wetgever voorziet, dan kan dit via diverse kanalen. U kunt opteren voor een goede levensverzekering, of u kunt mekaar extra begunstigen door een testament of door allerlei toebedelingsclausules in te bouwen in het huwelijkscontract (de klassieke 'langst-leeft-al-heeft'-clausule of het meer moderne 'keuzebeding'). Het nadeel van deze technieken is evenwel dat ze allemaal op de een of ander manier aanleiding geven tot de betaling van de erfbelasting.

Voor **roerende goederen** is er echter een goedkoper alternatief! Eenvoudig door aan mekaar wederzijds een schenking te doen. Dit kan weliswaar niet onbegrensd als er kinderen zijn. Deze genieten immers van een beschermd erfrecht, de zogenaamde 'reserve'. Maar ook als er kinderen zijn, blijft er altijd een 'beschikbaar deel' dat echtgenoten elkaar kunnen schenken.

Gegeven is gegeven ...maar niet tussen echtgenoten. Een schenking is in principe onherroepelijk. "Gegeven is gegeven". Toch is er één uitzondering en dat is als er geschonken wordt tussen echtgenoten. Dergelijke schenkingen zijn ten allen tijde herroepbaar.

Op deze uitzondering is er dan weer een uitzondering en dat is het geval waarin de echtgenoten een huwelijkscontract hebben gemaakt en elkaar in dat contract een schenking doen. In dat geval kunnen zij de schenking enkel herroepen mits wederzijds akkoord, wat impliceert dat zij de huwelijksovereenkomst moeten laten wijzigen door een notaris. Schenkingen (buiten huwelijkscontract gedaan) tussen echtgenoten zijn dus steeds herroepbaar. Dit geldt zowel voor zogenaamde rechtstreekse schenkingen gedaan via notarisakte als voor handgiften, bankgiften enz. Enkel zogenaamde gelegenheidsschenkingen (bv. kadootjes n.a.v. verjaardagen of feesten) ontsnappen aan de regel van de principiële herroepelijkheid.

In principe ontsnappen deze laatste eveneens aan de schenkbelasting.

De herroeping van een schenking heeft volgende kenmerken:

- **Persoonlijk**

Het recht om de schenking aan de huwelijkspartner te herroepen is een strikt persoonlijk recht. Zo kunnen bv. de schuldeisers van een echtgenoot-schenker deze er niet toe dwingen de schenking te herroepen. Ook de erfgenamen van de echtgenoot-schenker kunnen de herroeping niet vragen. Het recht om de schenking te herroepen eindigt dus sowieso bij de dood van de schenker. Dan pas wordt de schenking aan de echtgenoot definitief.

Omgekeerd kan de echtgenoot-schenker de schenking nog wel herroepen na de dood van de begiftigde echtgenoot. De herroeping wordt dan gevorderd tegen diens erfgenamen. De echtgenoot-schenker kan ook na een echtscheiding de schenking nog herroepen.

- **Willekeurig**

De schenker kan zijn herroepingsrecht op volstrekt willekeurige wijze uitoefenen. De herroeping hoeft dus niet eens gemotiveerd te worden. De schenking kan bovendien zowel uitdrukkelijk (met een aangetekende brief bijvoorbeeld) als stilzwijgend gebeuren. Een schenking stilzwijgend herroepen gebeurt bijvoorbeeld wanneer de echtgenoot een tweede gift (aan iemand anders) doet die hetzelfde voorwerp heeft als de eerste gift.

- **Met terugwerkende kracht**

Als een echtgenoot de schenking aan zijn wederhelft herroept gebeurt dit met terugwerkende kracht. Rechten op het goed die de begiftigde-echtgenoot ondertussen aan derden zou hebben

toegestaan worden automatisch ongedaan gemaakt en ontbonden.

- **Voorbeeld**

Willem en Nathalie zijn gehuwd onder scheiding van goederen. Hun spaartegoeden zijn verdeeld als volgt: Willem heeft een effectenportefeuille op zijn naam bij Bank X (waarde: € 500.000) en Nathalie een spaarrekening op haar naam bij Bank Y (waarde € 200.000). Willem schenkt bij leven zijn portefeuille aan Nathalie.

Nathalie doet hetzelfde met haar portefeuille in het voordeel van Willem. Wat is het effect?

- **Overlijden**

Komt Willem te overlijden vóór Nathalie, dan is Nathalie eigenaar van de beide (effectenportefeuille en spaarrekening), totale waarde van € 700.000. Ze heeft immers de € 500.000 via schenking van Willem (definitief) gekregen maar ze kan tegelijk – ondanks de door haar aan Willem gedane schenking – haar eigen spaarrekening van € 200.000 recupereren door haar schenking aan Willem te herroepen.

Idem dito als Nathalie vóór Willem zou overlijden. In dat geval zal Willem eigenaar zijn van het totale (€ 500.000 + € 200.000 = € 700.000) roerend vermogen.

- **Scheiding**

En wat als Willem en Nathalie in hun oude dag nog scheiden nadat ze mekaar de schenkingen gedaan hebben? Geen paniek.

Immers, schenkingen tussen echtgenoten (die niet in het huwelijkscontract gebeuren) zijn ten allen tijde herroepbaar (zie hoger). Dus, komt er een haar in de boter in de huwelijksrelatie dan herroept men gewoon de schenking.

Erfbelasting uitsparen. Het is duidelijk dat wanneer de techniek van wederzijdse schenking van roerende goederen tussen echtgenoten wordt toegepast, er bespaard kan worden op de erfbelasting.

Voorbeeld

Als Willem en Nathalie geen wederzijdse schenking hadden gedaan, dan zou de € 500.000 (Willem) en de € 200.000 (Nathalie) nog in hun erfenis zitten en zou de langstlevende hierop de erfbelasting moeten betalen. Hoeveel? Dit hangt af van gewest tot gewest.

- In Vlaanderen: Nathalie betaalt € 87.000 / Willem betaalt € 15.000
- In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: Nathalie betaalt € 85.750 / Willem betaalt € 16.750
- In het Waals Gewest: Nathalie betaalt € 86.625 / Willem betaalt € 17.625

Deze sommen sparen Nathalie en Willem uit als ze de effectenportefeuille van hun wederhelft via schenking krijgen.

Weinig of geen schenkingsrechten.

De echtgenoten die tot een wederzijdse schenking overgaan kunnen opteren voor een belastingvrije roerende schenking, door te werken via een handgift, een bankgift of een schenking via een Nederlands notaris. Weet bovendien dat wanneer de schenker sterft binnen de drie jaar, er toch nog successierechten moeten betaald worden, tenzij u er nog in slaagt

om de schenking fiscaal te regulariseren door nog snel vóór het overlijden het document dat tot bewijs strekt van de belastingvrije schenking ter registratie aan te bieden en nog vlug de schenkbelasting te betalen. Maar bij een plots overlijden slaat de erfbelasting ongenadig toe. Wilt u dit risico liever niet lopen, dan opteert U beter voor een schenking via Uw Belgische notaris en betaalt U meteen de schenkbelasting. Die vallen immers heel goed mee. Het gaat hier om een vlak tarief in de rechte lijn of tussen echtgenoten van 3%. En bovendien, als U na zo'n notariële schenking snel zou komen te overlijden, dan heeft U met de betaling van die 3% toch definitief afgerekend met de fiscus en komt er geen erfbelasting meer om de hoek kijken.

Twee, voor de fiscale prijs van één!

Er is nog meer goed nieuws. Wederzijdse schenkingen worden door de Vlaamse Codex Fiscaliteit (VCF) als 'van elkaar afhankelijke handelingen' beschouwd en worden hierdoor gunstig bejegend. Het is namelijk zo dat in een dergelijk geval slechts één van die handelingen de registratiebelasting ondergaat, en dat is de handeling die aanleiding geeft tot de hoogste heffing. Er moet bijgevolg op de wederzijdse schenking slechts éénmaal schenkbelasting betaald worden.

Voorbeeld

Laat ons deze principes even toepassen op ons bovenstaand voorbeeld. Willem schenkt € 500.000 aan Nathalie en op haar beurt schenkt Nathalie € 200.000 aan Willem en dit gebeurt bij afzonderlijke akten. Er zal dan – gelet op de bovenstaande standpunten van de fiscus – niet tweemaal 3% op de beide schenkingen geheven worden maar

slechts één van de beide schenkingen zal aan de schenkbelasting onderworpen worden. Met name deze die aanleiding geeft tot de hoogste heffing. In ons voorbeeld zal dus enkel de schenking van Willem aan Nathalie van € 500.000 belast worden aan 3% (hetzij € 15.000 te betalen schenkbelasting) en de schenking van Nathalie aan Willem van € 200.000 ondergaat geen taxatie.

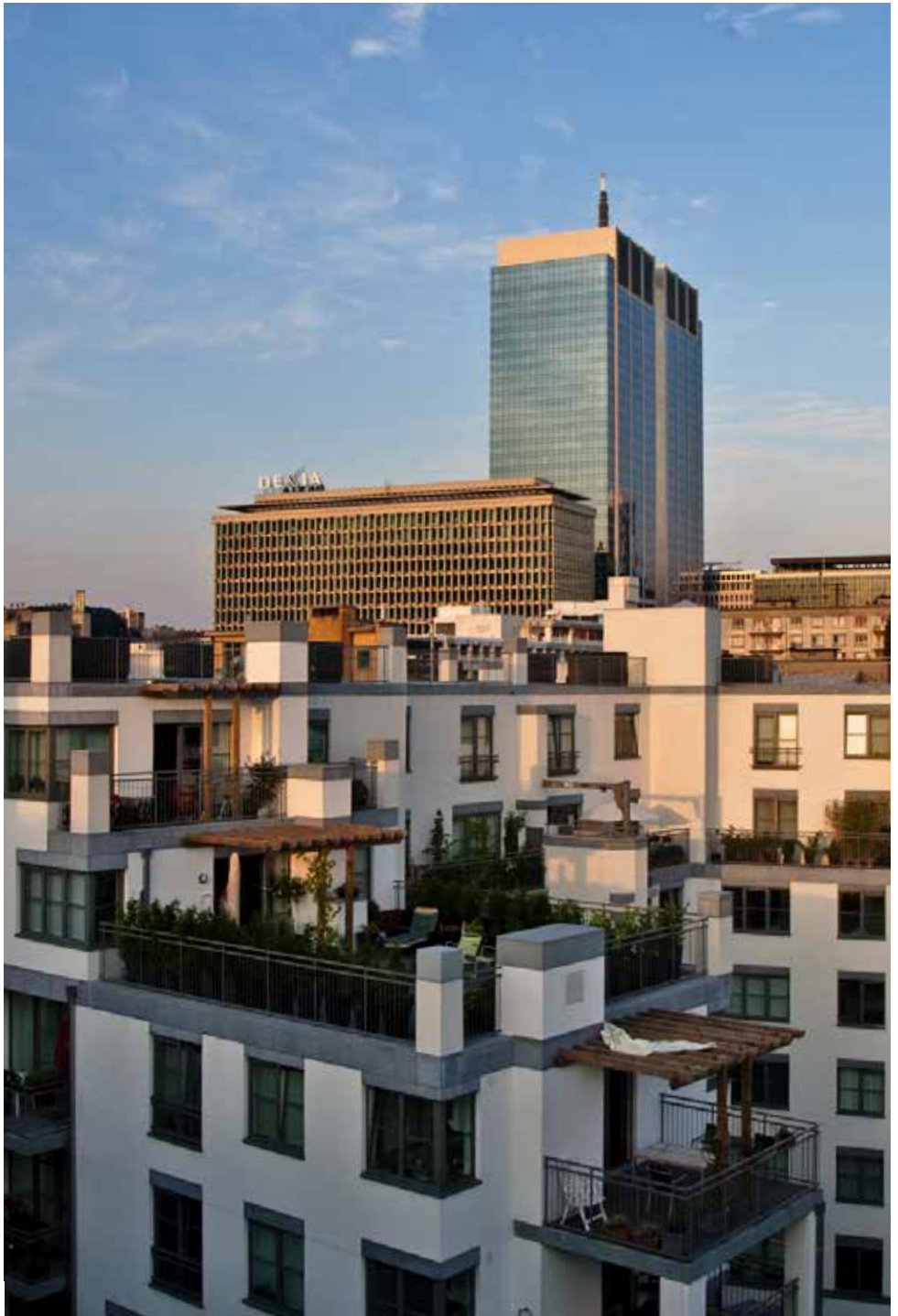
Wederzijds schenken kan enkel uit eigen vermogen! Echtgenoten kunnen mekaar slechts goederen schenken die tot hun 'eigen' vermogen behoren. Bent u gehuwd onder scheiding van goederen dan, zijn er in principe alleen maar eigen goederen, ongeacht of deze verkregen of opgebouwd werden vóór of tijdens het huwelijk. Bent u gehuwd onder een stelsel van gemeenschap van goederen, dan is uw eigen vermogen veel beperkter. Het bestaat enkel uit de goederen die u al had voor uw huwelijk of wat u tijdens uw huwelijk 'gratis' krijgt via erfenis of schenking.

Echtgenoten kunnen mekaar geen schenking doen van goederen die behoren tot de huwelijksgemeenschap, want ze behoren beiden toe. Als u toch een schenking uit de huwgemeenschap wil doen, dan kunt U theoretisch wel voorafgaand aan de schenking via een wijziging van Uw huwelijksovereenkomst bepaalde goederen 'uit de gemeenschap brengen' om deze vervolgens aan Uw partner te schenken.

Opgelet echter!
De voorafgaandelijke uitbreng van roerende goederen gevolgd door een wederzijdse schenking tussen echtgenoten wordt door de fiscus als fiscaal misbruik aanzien en bekampt met de

antimisbruikbepaling. Het staat immers op de "zwarte lijst" in de circulaire van de fiscale administratie!

Onroerend goed schenken: Hoe pakt u dat verstandig aan

DE TARIEVEN

In België gelegen onroerend goed moet u via een notaris schenken. U kunt dus niet belastingvrij schenken (via een buitenlandse notaris), zoals voor roerende goederen. Sedert 1 juli 2015 werden de tarieven aanzienlijk verlaagd

en het systeem vereenvoudigd: de schenkbelasting is verschuldigd op de waarde van het onroerend goed. Ook als u enkel de blote eigendom schenkt en het vruchtgebruik behoudt, wordt de schenkbelasting berekend op de volledige waarde van het onroerend goed.

VLAANDEREN

Schijven	Rechte lijn tussen echtgenoten en samenwonenden	Tussen alle andere personen
€ 0,01 tot 150.000	3%	10%
€ 150.001 tot 250.000	9%	20%
€ 250.001 tot 450.000	18%	30%
daarboven	27%	40%

‘Samenwonenden’ zijn hier zowel wettelijke als feitelijke samenwonenden. Feitelijke samenwonenden moeten bewijzen dat ze op de dag van de schenking minstens één jaar ononderbroken samenwonen en een gemeenschappelijke huishouding voeren.

“Onroerend goed kunt u niet belastingvrij schenken”

Bovenop dit basistarief is er tevens een tarief dat rekening houdt met een korting wegens energie-efficiënte renovatie en langdurige verhuur van meer dan 9 jaar.

Om van deze korting te kunnen genieten, moet het onroerend goed echter in het

Vlaams Gewest gelegen zijn.

De begiftigde komt voor de korting in aanmerking wanneer hij energie-efficiënte verbouwingen uitvoert voor een bedrag van minimum € 10.000 (exclusief btw) of wanneer hij het geschonken goed verhuurt voor een looptijd van minimum 9 jaar en daarnaast een conformiteitsattest kan voorleggen. De vermindering wordt niet meteen toegekend bij de schenking maar moet via een verzoekschrift tot teruggave worden aangevraagd.

BRUSSEL

Schijven	Rechte lijn tussen echtgenoten, tussen (wettelijk) samenwonenden
€ 0,01 tot 50.000	3%
€ 50.001 tot 100.000	8%
€ 100.001 tot 175.000	9%
€ 175.001 tot 250.000	18%
€ 250.001 tot 500.000	24%
boven de € 500.000	30%
Schijven	Tussen broers en zussen
€ 0,01 tot 12.500	20%
€ 12.501 tot 25.000	25%
€ 25.001 tot 50.000	30%
€ 50.001 tot 100.000	40%
€ 100.001 tot 175.000	55%
€ 175.001 tot 250.000	60%
boven de € 250.000	65%
Schijven	Tussen ooms of tantes en neven of nichten
€ 0,01 tot 50.000	35%
€ 50.001 tot 100.000	50%
€ 100.001 tot 175.000	60%
boven de € 175.000	70%
Schijven	Tussen alle andere personen
€ 0,01 tot 50.000	40%
€ 50.001 tot 75.000	55%
€ 75.001 tot 175.000	65%
boven de € 175.000	80%

De gelijkschakeling van samenwoners met gehuwden geldt alleen voor wettelijk samenwonenden. Feitelijk samenwonenden ondergaan de tarieven 'tussen alle andere personen'.

WALLONIE

Schijven	Rechte lijn, tussen echtgenoten en tussen wettelijk samenwonenden		
€ 0,01 tot 12.500	3%		
€ 12.501 tot 25.000	4%		
€ 25.001 tot 50.000	5%		
€ 50.001 tot 100.000	7%		
€ 100.001 tot 150.000	10%		
€ 150.001 tot 200.000	14%		
€ 200.001 tot 250.000	18%		
€ 250.001 tot 500.000	24%		
Daarboven	30%		
Schijven	Tussen broers en zussen	Tussen ooms of tantes en neven of nichten	Tussen alle andere personen
€ 0,01 tot 12.500	20%	25%	30%
€ 12.501 tot 25.000	25%	30%	35%
€ 25.001 tot 75.000	35%	40%	60%
€ 75.001 tot 175.000	50%	55%	80%
Daarboven	65%	70%	80%

In Wallonië genieten alleen de wettelijke samenwoners dezelfde tarieven als echtgenoten. Feitelijk samenwonenden ondergaan het hoge tarief 'tussen alle andere personen'.

GUNSTREGELING VOOR DE VLAAMSE BOUWGROND

In Vlaanderen geldt tot 31 december 2019 een verlaagd schenkingstarief voor de schenking van bouwgrond. Houd dus deze deadline in de gaten!

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen schenkingen in rechte lijn en tussen echtgenoten/samenwonenden en schenkingen aan andere personen.

SCHENKINGEN IN RECHTE LIJN, TUSSEN ECHTGENOTEN EN SAMENWONENDEN

Volgende tariefstructuur geldt:

Schijven	Rechte lijn, tussen echtgenoten en tussen wettelijk samenwonenden
€ 0,01 tot 12.500	1%
€ 12.501 tot 25.000	2%
€ 25.001 tot 50.000	3%
€ 50.001 tot 100.000	5%
€ 100.001 tot 150.000	8%
€ 150.001 tot 200.000	14%
€ 200.001 tot 250.000	18%
€ 250.001 tot 500.000	24%
Daarboven	30%

In Wallonië genieten alleen de wettelijke samenwoners dezelfde tarieven als echtgenoten. Feitelijk samenwonenden ondergaan het hoge tarief 'tussen alle andere personen'.

SCHENKINGEN AAN ANDERE PERSONEN

Dat zijn:

- schenkingen tussen broers en zussen;
- schenkingen tussen ooms of tantes en neven of nichten;
- schenkingen tussen alle andere personen.

Voor deze personen is de bijzondere regeling om bouwgronden te schenken, vrij eenvoudig. Tot € 150.000 worden de normale schenkingstarieven teruggebracht tot een vlak tarief van 10%. Dat is een forse belastingbesparing! Boven de € 150.000 gelden ook hier de normale tarieven.

Dat geeft het volgende:

Schijven	Tussen broers en zussen	Tussen ooms of tantes en neven of nichten	Tussen alle andere personen
€ 0,01 tot 150.000	10%	10%	10%
€ 150.001 tot 175.000	50%	55%	65%
Daarboven	65%	70%	80%

Voorwaarden:

1. De geschonken grond is bestemd voor woningbouw.
2. De begiftigde dient binnen de 5 jaar na het ondertekenen van de schenkingsakte te bouwen en zijn hoofdverblijfplaats te vestigen in het goed.
3. De grond moet in Vlaanderen gelegen zijn.
4. De notariële schenkingsakte moet uiterlijk op 31 december 2019 verleden worden.

GUNSTREGELING VOOR DE BRUSSELSE EN WAALSE GEZINSWONING

BRUSSEL

Brussel kent een verlaagd tarief voor de schenking van de gezinswoning.

Het verlaagd tarief geldt alleen voor schenkingen in rechte lijn, tussen echtgenoten en wettelijk samenwonenden

Volgende tariefstructuur geldt:

Schijven	Rechte lijn, tussen echtgenoten en tussen wettelijk samenwonenden
€ 0,01 tot 50.000	2% (i.p.v. 3%)
€ 50.001 tot 100.000	5,3% (i.p.v. 8%)
€ 100.001 tot 175.000	6% (i.p.v. 9%)
€ 175.001 tot 250.000	12% (i.p.v. 18%)
€ 250.001 tot 500.000	24%
Daarboven	30%

Het tarief tot € 250.000 wordt met een derde verlaagd. Daarboven gelden de normale schenkingsrechten.

Voorwaarden:

1. De schenking gaat over een onroerend goed dat geheel of gedeeltelijk dient voor bewoning. U kunt geen bouwgrond schenken tegen het gunsttarief.
2. De woning of het appartement ligt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
3. De schenker schenkt de volle eigendom.
4. De schenker schenkt het volledig aandeel dat hij in het onroerend goed heeft.
5. De begiftigde mag niet volle eigenaar zijn van een ander onroerend goed, dat geheel of gedeeltelijk voor bewoning dient. Dit is de 'uitsluitingsregel'.
6. Minstens één van de begiftigden vestigt zijn hoofdverblijfplaats binnen de twee jaar op het adres van de geschonken woning.
7. De begiftigde vraagt in de schenkingsakte uitdrukkelijk de toepassing van de gunstmaatregel.

WALLONIE

Het Waals gunsttarief voor de schenking van de gezinswoning is alleen weggelegd voor de schenkingen in de rechte lijn, tussen echtgenoten en wettelijk samenwonenden.

TARIEVEN

Schijf van de schenking		
Schijven	Rechte lijn, tussen echtgenoten en tussen wettelijk samenwonenden	Totaal bedrag van de belasting over de voorgaande schijven
€ 0,01 tot 25.000	1%	
€ 25.001 tot 50.000	2%	€ 250
€ 50.001 tot 175.000	5%	€ 750
€ 175.001 tot 250.000	12%	€ 7.000
€ 250.001 tot 500.000	24%	€ 16.000
Daarboven	30%	€ 76.000

Het gunsttarief geldt tot een waarde van € 250.000. Daarboven gelden de normale schenkingstarieven.

Voorwaarden:

1. De schenking gaat over een onroerend goed in het Waals Gewest.
2. Dit onroerend goed is geheel of gedeeltelijk voor bewoning bestemd. Bouwgronden zijn uitgesloten.
3. De schenker schenkt zijn aandeel in volle eigendom.
4. Het geschonken onroerend goed is op het moment van de schenking minstens vijf jaar de hoofdverblijfplaats van de schenker, tenzij die wegens overmacht ergens anders moest wonen.
5. De begiftigde vraagt de toepassing van het gunsttarief. Hij heeft geen andere verplichtingen. Het maakt niet uit wat hij doet met de geschonken woning.
6. Er bestaat geen 'uitsluitingsregel' voor de begiftigde. Hij mag al een andere woning bezitten in België of in het buitenland.

De Waalse regeling bevat een abbatement voor de hier bedoelde schenkingen. Schenkingsakten volgens het gunsttarief zijn vrijgesteld van de schenkbelasting tegen een bedrag van € 12.500. Is het brutoaandeel van de begiftigde die van het gunsttarief genoot niet hoger dan € 125.000? Dan is een bijkomend abbatement van nogmaals € 12.500 van toepassing.

SCHENKEN IN SCHIJFJES

U bespaart flink, als u tijdens uw leven onroerend goed gaandeweg in schijfjes wegschenkt. Laat tussen iedere schenking minstens drie jaar. Anders speelt het 'progressievoorbehoud'. De waarde van de eerdere schenking wordt dan bij de belastinggrondslag gevoegd van de latere schenking. Die belandt zo in de hogere schenkingstarieven. Als de schenker sterft binnen de drie jaar na de laatste onroerende schenking, worden

de successietarieven op het resterend onroerend vermogen de hoogte ingeduid met de waarde van die laatste schenking.

Voorbeeld

De belastingbesparing blijkt uit het volgende voorbeeld. Een weduwnaar woont in Vlaanderen. Hij heeft een dochter en bezit een onroerend patrimonium met een waarde van € 600.000. Hij heeft vier onroerende goederen met een waarde van respectievelijk € 100.000, € 200.000, € 50.000 en € 250.000. Hij is 50 jaar.

Hypothese 1:

Hij past de techniek van de driejaarlijkse schenkingen toe:
als de weduwnaar 51 jaar is, schenkt hij het goed van € 100.000.
De dochter betaalt: € 5.625 schenkbelasting.
Op 54 jaar schenkt hij het goed van € 200.000.
De dochter betaalt: € 17.625 schenkbelasting.
Op 58 jaar schenkt hij het goed van € 50.000.
De dochter betaalt: € 2.125 schenkbelasting.
Op 62 jaar schenkt hij het goed van € 250.000.
De dochter betaalt: € 26.625 schenkbelasting.
De dochter betaalt dus in totaal € 52.000 schenkbelasting.

Hypothese 2:

De weduwnaar laat bij zijn overlijden datzelfde vermogen gewoon na.
(Dat in deze hypothese niet in waarde is gestegen.)
De dochter betaalt de erfbelasting op € 600.000:
- op een eerste schijf van € 50.000 = 3% = € 1.500
- op een tweede schijf van € 200.000 = 9% = € 18.000
- op het saldo, een schijf van € 350.000 = 27% = € 94.500
De dochter betaalt € 114.000 erfbelasting.

Besluit: De belastingbesparing bedraagt: € 114.000 - € 52.000 = € 62.000.

Heeft u maar één enkele opbrengsteigendom, bijvoorbeeld een klein flatgebouw met vier appartementen? Geen probleem: ook u kunt perfect in schijfjes wegschenken.

Stel een 'basisakte' op. Dat is een notariële akte, waarbij de eigendom in diverse entiteiten (lees: wooneenheden, in ons voorbeeld vier afzonderlijke appartementen) juridisch wordt opgesplitst.

Vervolgens schenkt u om de drie jaar een afzonderlijke entiteit weg. Slaagt u er in om tussen elke schenking en na de laatste schenking drie jaar te blijven ademen? Dan verwezenlijkt u ook de perfecte successieplanning.

U kunt zelfs nog een stap verder gaan. Stel: u heeft één groot waardevol gebouw, dat u niet kunt verdelen in entiteiten. Denk aan een groot winkelgebouw op een commercieel zeer goede ligging. U moet geen basisakte opstellen, maar schenkt eenvoudigweg om de drie jaar een bepaald onverdeeld deel van het gebouw weg, bijvoorbeeld om de drie jaar één/vierde onverdeeld deel.

Kan vastgoed schenken om de drie jaar in schijfjes door de fiscus bestreden worden met de fiscale anti-rechtsmisbruikbepaling? Neen, U maakt gewoon gebruik van een wettelijke mogelijkheid.

Tontine & aanwas: De middeleeuwen herontdekt

STOKOUDE FORMULE

Het 'beding van aanwas', ook bekend onder zijn historische naam, het 'tontinebeding', ontsproot aan het brein van de 17de eeuwse Italiaanse bankier Lorenzo Tonti. Het is een clause die wordt ingebouwd als samenwonenden iets in onverdeeldheid kopen of bezitten. Meestal is dat de gezinswoning.

De partners spreken in de clause af dat bij een overlijden, de helft in de onverdeeldheid van de overledene automatisch naar de andere partner overgaat, in volle eigendom of beperkt tot vruchtgebruik. De langstlevende krijgt de helft van de eerststervende, niet via erfenis maar op een contractuele basis.

Dat is een groot verschil. Laat de eerststervende reservataire erfgenamen na? Dan kunnen zij hun reserve niet invoeren. Het beding van aanwas zet de regels van het erfrecht buitenspel.

FISCALE EFFECTEN

De fiscale behandeling verschilt. Gaat het over een onroerende of een roerende onverdeeldheid?

ONROEREND GOED

Een van de partijen die onder beding van aanwas een onroerend goed kochten, sterft. In principe is er geen erfbelasting verschuldigd, maar een registratiebelas-

ting, meer bepaald een verkooprecht. Dit bedraagt 10% voor onroerende goederen in Vlaanderen en 12,5% in de rest van het land. De langstlevende betaalt dit recht op de helft van de verkoopwaarde van het onroerend goed.

Wat is het voordeel van samenwonenden bij dit verkooprecht? Het lage successietarief van de gehuwden is haast overal ook van toepassing voor samenwonenden. Kunnen ze niet beter erfbelasting betalen? En waarom 10% verkooprecht betalen in Vlaanderen, als u via een 'echte erfenis' geen erfbelasting betaalt op de gezinswoning?

Terechte vragen. Voor de doorsnee woning bent u fiscaal goedkoper af met de betaling van de erfbelasting. Toch kiezen samenwonenden nog vaak voor de tontine. De aanwas zien ze als het fiscaal prijskaartje van de zekerheid van de erfenis van de gezinswoning. Een testament geeft die zekerheid niet. Het is herroepbaar en bovendien kunnen de erfgenamen van de eerststervende hun reserve invoeren. Ook wettelijke samenwoning geeft die zekerheid niet. Een van de partners kan de wettelijke samenwoning eenzijdig opzeggen, en dan sneuvelt ook het erfrecht dat gebaseerd is op de samenwoning.

Een contract zoals de tontine is juridisch veilig. Het kan alleen verbroken worden in gezamenlijk akkoord tussen de partijen.

ROEREND GOED

Bij aanwas van roerende goederen is er geen enkele taxatie, noch erfbelasting noch registratiebelasting.

Zorg ervoor dat het kanselement voor beide kopers even groot is. Anders riskeert u de schenkbelasting te moeten betalen. Dat kan als tussen beide partners een groot leeftijdsverschil bestaat of als een van de partners zo ziek is, dat de kans op diens overlijden veel groter is dan bij de andere partner. U lost dat probleem op, door de jongste of de gezondste - de partner die waarschijnlijk uiteindelijk het hele goed ontvangt - een hogere bijdrage te laten betalen in de koopsom.

GELIJKHEID VAN KANSEN

In essentie is het beding van aanwas een kanscontract. Geen van beide ongehuwde kopers weet vooraf wie het langst zal leven en dus finaal het hele goed verwerft. Daar moet u rekening mee houden.

OOK IETS VOOR GEHUWDEN

Kan een tontine of beding van aanwas ook tussen gehuwden? Kunnen echtgenoten, gehuwd onder scheiding van goederen, die samen in onverdeeldheid een effectenportefeuille bezitten, hieraan een tontine koppelen? Bij het overlijden betaalt de langstlevende echtgenoot dan geen erfbelasting.

In principe kan dit. Maar de fiscus bekijkt de tontine anders bij gehuwden dan bij samenwonenden. Hij gaat er automatisch van uit dat bij de inlassing van een tontine-clausule tussen gehuwden een vrijgevigheidsgedachte aan de basis ligt. Daarom moet er toch schenkbelasting betaald worden. Nogal wat fiscalisten betwisten dit standpunt.

Het is belangrijk om bewijsmateriaal te archiveren.

De gesplitste aankoop

Wanneer men onroerende goederen erft, betaalt men op de waarde ervan erfbelasting. Deze algemene regel is een evidentie waarop principieel geen uitzonderingen bestaan. Anderzijds is het zo dat wanneer iemand overlijdt die het vruchtgebruik over een onroerend goed had, dit vruchtgebruik uitdooft, dus eenvoudig ophoudt te bestaan. Uit kracht van de wet zal de blote eigenaar door het overlijden van de vruchtgebruiker, volle eigenaar worden. In dat geval is er uiteraard geen erfbelasting verschuldigd omdat er ook niets geërfd wordt.

Wanneer de blote eigenaar tevens de vermoedelijke erfgenaam van de vruchtgebruiker is, zou men wel eens geneigd kunnen zijn bepaalde vruchtgebruik-constructies op te zetten om de erfbelasting te ontduiken.

Dit was althans de vrees van de fiscale wetgever. Om dergelijke praktijken in de kiem te smoren bepaalt de VCF (art. 2.7.1.0.7, eerste lid) dat overeenkomsten met erfgenamen rond vruchtgebruik als uiterst verdacht beschouwd moeten worden. De gesplitste aankoop waarbij de overledene het vruchtgebruik van een onroerend goed had aangekocht en de erfgenaam de blote eigendom is één van deze constructies.

De wet vermoedt hier dat er in werkelijkheid een vermomde schenking plaatsvond. Men noemt dit een fictiebepaling. Voor het bepalen van de erfbelasting mag de fiscus, die vaststelt dat de erfflater vruchtgebruik kocht en zijn erfgenamen de blote eigendom, er van uitgaan dat bij het overlijden de volle eigendom in de nalatenschap aanwezig is, en dus niet alleen het vruchtgebruik.

De fiscus doorprikt dus alles en negeert het feit dat iemand anders de blote eigendom kocht. De fiscus gaat er immers vanuit dat hij belazerd is, vandaar de naam fictiebepaling, en dat de ganse constructie een derde persoon - te weten de erfgenaam - blote eigenaar - op bedekte wijze wil bevoordelen.

De fiscus weigert dus te geloven dat de blote eigenaar daadwerkelijk voor zijn blote eigendom betaald heeft. Is een aankoop met een splitsing tussen vruchtgebruik en blote eigendom dan zinloos? Neen. Het wettelijke vermoeden kan door de belastingplichtige weerlegd worden. Het komt er dus op aan zich goed voor te bereiden en het nodige bewijsmateriaal te creëren en te bewaren. Slaagt men daarin, dan kan later de ontvanger van de erfbelasting art. 2.7.1.0.7, eerste lid VCF niet inroepen.

Hoe te werk gaan?

In feite eist de fiscale administratie het bewijs van drie elementen om het vermoeden ongedaan te maken. Slaaggen daarin, dan zal de gesplitste aankoop de gewenste fiscale uitkomst hebben.

1. Er moet aangetoond worden dat de blote eigenaar over **voldoende financiële middelen** beschikte om zijn deel in de prijs en koopkosten te kunnen betalen. De loutere vermelding in de notariële koopakte dat de blote eigenaar zelf zijn deel betaalde, is geen voldoende bewijs. Het bewijs moet met andere documenten dan de koopakte geleverd worden, bijvoorbeeld een rekeninguittreksel waaruit blijkt dat de blote eigenaar over de nodige fondsen beschikte. Ook een lening aangegaan door de blote eigenaar om zijn deel van de aankoop te financieren is een voldoende bewijs. De lenings- of kredietdocumenten opgesteld door de bank gelden dan als bewijs.

Fiscaal misbruik? Vaak verkrijgt de blote eigenaar de nodige middelen omdat ze voorafgaand geschonken zijn door de medekopers/vruchtgebruikers, meestal de ouders. Kan dat? Is dat dan geen fiscaal misbruik in de zin van de nieuwe fiscale antimisbruikbepaling? Het zag er eventjes naar uit dat de fiscus voortaan de voorafgaande schenking in het kader van een gesplitste aankoop als fiscaal misbruik zou gaan bestempelen.

In de eerste circulaire die uitkwam stond het immers op de “zwarte lijst”. In een later tot stand gekomen nieuwe circulaire werd de gesplitste koop met schenking vooraf evenwel van de zwarte lijst gehaald.

De voorafgaande schenking van het geld door de ouders aan de kinderen die hiermee de blote eigendom kopen mag mits de schenking van het geld onderworpen wordt aan schenkingsrechten of, indien er geen schenkingsrecht wordt betaald, wanneer wordt aangetoond dat de begunstigde van de schenking vrij over het geld kon beschikken, m.a.w. als wordt bewezen dat het geschonken geld niet specifiek bestemd was voor de financiering van de aankoop van de blote eigendom.

2. Er moet ook aangetoond worden dat de blote eigenaar met zijn **eigen middelen** zijn aandeel heeft betaald. Dit kan vrij gemakkelijk aangetoond worden, bijvoorbeeld via bancaire overschrijvingen, rekeninguittreksels of kopies van cheques enzovoort.

3. Tot slot dient bewezen te worden dat de **uitsplitsing van de koopprijs tussen vruchtgebruiker en blote eigenaar op een correcte wijze** gebeurde. De fiscus wil uiteraard vermijden dat het prijsaandeel van de vruchtgebruiker artificieel werd opgetrokken en de blote eigenaar maar een beperkt of een zeer laag deel moet betalen. De prijsopdeling moet dus marktconform zijn en rekening houden met de waarde van het vruchtgebruik en de waarde van de blote eigendom.

De waarde van het vruchtgebruik wordt berekend aan de hand van de sterftetabellen. Eens de waarde van het vruchtgebruik gekend, is het kinderspel om de waarde van de blote eigendom te berekenen. Het volstaat de waarde in volle eigendom van het goed te nemen (lees: de totale koopprijs) en daarvan de waarde vruchtgebruik in aftrek te brengen.

Archiveren is de boodschap!

We onderstrepen nogmaals het belang van het verzamelen en bewaren van bewijsmateriaal. De fiscus is immers niet gehouden aan een tijdslimiet om de fictiebepaling in te roepen.

Stel dat een gesplitste aankoop in 2013 plaatsvindt en de ouder-vruchtgebruiker sterft pas in 2032, dan zal de erfgenaam zoveel jaren later nog steeds moeten kunnen bewijzen dat het vermoeden van de fiscus ongegrond is.

Gezocht: verzekeringsmakelaar met ruime ervaring in fiscale spitstechnologie

Is de levensverzekering een middel om uw vermogen fiscaal voordelig door te geven? Zeker. Als u het een beetje handig speelt.

FISCUS LIGT OP DE LOER

De verzekeringnemer sluit met de levensverzekeringsmaatschappij een overeenkomst. De maatschappij keert bij het overlijden van de verzekerde een som uit aan een derde persoon, de begunstigde. Die laatste is geen 'erfgenaam'. Hij strijkt gewoon gratis een kapitaal op, zodra de verzekeringnemer overlijdt. In juridische termen heet dit een 'beding ten behoeve van een derde'.

De begunstigde krijgt het kapitaal niet als erfgenaam, maar dankzij een contractuele clause. Dat is een wereld van verschil. Dat kapitaal zit niet in de erfenis en ontsnapt dus in principe aan de erfbelasting. Of toch niet?

Fiscaal liggen de zaken iets genuanceerder. Tijdens zijn leven zou de verzekeringnemer verschillende overeenkomsten kunnen afsluiten. Op die manier maakt hij zijn vermogen belastingvrij over aan derden. De fiscale wetgever is niet van gisteren. Hij steekt een stokje voor dit ontsnappingsmechanisme.

De contracten werden tijdens het leven afgesloten. Maar toch moeten er successierechten betaald worden als de verzekeringnemer overlijdt. Dat komt door

de fictiebepaling van art. 2.7.1.0.6 VCF. De levensverzekeringspolis moet opgenomen worden in het actief van de aangifte van nalatenschap. Deze aangifteverplichting geldt zowel voor Belgische als voor buitenlandse polissen.

De enige voorwaarde is dat de verzekeringnemer/overledene een Belgische rijksinwoner moet zijn.

EEN BEDING TEN BEHOEVE VAN ZICHZELF

In het klassieke levensverzekeringsscenario komen, naast de verzekeraar, drie partijen voor:

- de verzekeringnemer: hij is de onderschrijver van de polis en betaalt de premies;
- de verzekerde: op zijn hoofd rust het risico.
- de begunstigde: hij krijgt de verzekeringsprestatie als het verzekerde risico gebeurt.

Eén persoon kan ook in verschillende hoedanigheden optreden. De verzekeringsovereenkomst wordt gevestigd op het hoofd van een persoon.

Maar de verzekeringsmaatschappij keert het kapitaal niet uit aan de begunstigde, maar aan de verzekeringnemer zelf. Dat is een 'beding ten behoeve van zichzelf'.

De uitkering van het kapitaal, zodra de persoon sterft, op wiens hoofd de levensverzekeringsovereenkomst werd afgesloten, is dan niet aan de erfbelasting onderworpen.

Behalve voor echtgenoten die getrouwd zijn onder een stelsel van gemeenschap van goederen (zie verder).

Dit is interessant in planningsstrategieën. U gaat bijvoorbeeld als volgt te werk. In een eerste fase schenkt de erflater/grootvader geld aan zijn kleinzoon. Deze schenking gebeurt fiscaalvriendelijk via een handgift of bankgift.

De kleinzoon/verzekeringnemer plaatst het geld integraal in een levensverzekeringsspolis, op het hoofd van de grootvader/verzekerde. Hij is zelf de begunstigde. Bij het onderschrijven van de polis worden de geschonken gelden als enige premie gebruikt. Overlijdt grootvader meer dan drie jaar na de schenking? Dan wordt het kapitaal belastingvrij aan de kleinzoon uitgekeerd. Overlijdt grootvader binnen de drie jaar? Dan is in principe wel de erfbelasting verschuldigd. Willen grootvader en kleinzoon het risico van de drie jaar niet lopen? Dan doen ze de schenking van het geld – waarmee de kleinzoon de eenmalige verzekeringspremie betaalt – best voor een Belgische notaris. Ze betalen dan 3% schenkingstarief.

In het verzekeringsjargon heet dit de 'ABA'-formule:

A = verzekeringnemer = kleinzoon

B = verzekerde = grootvader

A = begunstigde bij overlijden = kleinzoon

Een variëteit is de 'ABBA'-formule. De kleinzoon blijft de begunstigde als grootvader sterft. Maar deze formule gaat de toer op

van een gemengde levensverzekering.

Grootvader wordt begunstigde als hij een bepaalde leeftijd bereikt.

Schematisch krijgen we:

A = verzekeringnemer = kleinzoon

B = verzekerde = grootvader

B = begunstigde bij leven = grootvader

A = begunstigde bij overlijden = kleinzoon

Verschillende combinaties zijn mogelijk, ook met producten die meer in de richting van een spaar- of beleggingsproduct gaan, de 'Tak 23'.

Vraag informatie bij een gespecialiseerde verzekeringsmakelaar.

ECHTGENOTEN GEHUWD ONDER GEMEENSCHAPSTELSEL: EEN BIJZONDER GEVAL

De fiscale wetgever werkte een speciale regeling uit voor de echtgenoten gehuwd onder een stelsel van gemeenschap van goederen. Hij gaat er van uit dat in zo'n stelsel de premies van de verzekering meestal met gemeenschapsgeld betaald worden. De regeling geldt niet alleen voor de levensverzekeringen die afgesloten zijn door de overledene. Ook de levensverzekering die de langstlevende echtgenoot in eigen voordeel afsloot op het hoofd van de voor-overledene valt er onder. Ze zijn belastbaar in het successierecht.

De belasting van het uitgekeerd kapitaal hangt af van de oorsprong van de gelden waarmee de verzekeringspremies betaald zijn.

Bovendien is de belastbaarheid van het uitgekeerd kapitaal onderworpen aan eigen regels. De belasting van het uitgekeerd kapitaal hangt af van de oorsprong van de gelden waarmee de verzekeringspremies betaald zijn. Zijn de premies met gemeenschapsgeld betaald?

Dan wordt slechts de helft van de uitkering belast. Werd eigen geld van de overledene gebruikt? Dan wordt het volledige kapitaal belast. Betrof het eigen geld van de begunstigde echtgenoot? Dan wordt niets belast. De belastbaarheid voor de helft geldt ook als de verzekering is afgesloten door een derde, bijvoorbeeld een vennootschap die een groepsverzekering of bedrijfsleidersverzekering afsluit.

NOTA'S

Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat
Vlaamse Raad van het Notariaat
Verantwoordelijke uitgever: J. Flemings
Bergstraat 30/34
1000 Brussel
2015
D/2015/1928/20
Oktober 2015
<http://www.notaris.be>

Informatiebrochure uitgegeven door de
Vlaamse Raad van het Notariaat
Bergstraat 30-34 - 1000 Brussel